

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 7.

Fredagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Justerades protokollet för den 10 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af väckta motioner om utsträckning af allmän åklagares åtalsrätt i vissa fall;

n:o 11, i anledning af väckt motion om tillägg till förordningen i afseende på handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarblifva, den 20 november 1845; och

n:o 12, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 105 och 117 §§ skiftesstadgan.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 15 innevarande månad bordlagda utlåtanden n:is 2, 3 och 16.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.34 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Lördagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes ett inlemnadt läkarebetyg af följande lydelse:

Att generaldirektör *Sigfrid Wieselgren* är sängliggande sjuk i halsinflammation (*Angina tonsillaris*) intygas.

Stockholm den 17 februari 1893.

Jonas Wærn,
Med. d:r och professor.

Herr statsrådet *Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nädiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) med förslag till lag om stiftsstyrelse;
- 2:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 1 § kyrkolagen;
- 3:o) med förslag till lag angående prestedens utbytande mot ett löfte;
- 4:o) med förslag till lag angående ändring i vissa delar af 22 kap. 6 och 7 §§ byggningabalken;
- 5:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 17 kap. 10 § handelsbalken;
- 6:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 24 § strafflagen; samt
- 7:o) med förslag till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökninglagen.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Anmäldes och bordlades
konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen; samt

n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 86 regeringsformen; äfvensom

statsutskottets utlåtanden:

n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet; och

n:o 17, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i syfte af nedsättning af statens embets- och tjenstemäns löner m. m.

Herr Tamm erhöll på begäran ordet och uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse:

Såsom väl är bekant, var s. k. teaterfrågan under behandling vid 1889 års riksdag samt löstes då på Kongl. Maj:ts förslag på så sätt, att till operans ombyggnad m. m. medel anskaffades genom ett premie-obligationslån å 10,000,000 kr., hvarvid från såväl Kongl. Maj:t som det konsortiums sida, som åtagit sig sakens ordnande, framhålls, att ett sådant lån vore en »dispens» från och »stod i strid med § 2 kongl. förordningen af 6 augusti 1881», hvilken utfärdats på grund af en Riksdagens skrifvelse af 14 maj 1880, hvaruti betonas, att till och med i de små »lotterier, som bedrivnas i förening med litterär verksamhet, läge för de obemedlade och okunnige en fara». Emellertid gaf Riksdagen Kongl. Maj:t sitt stöd för denna dispens från en gällande förordning.

Interpellation angående ifrågasatt nytt premie-obligationslån.

I denna stund är till finansdepartementet inlemnad af t. f. chefen för kongl. operan en ansökan af den 16 december 1892 om emission af ett nytt premie-obligationslån för ett *nytt* ändamål, nemligen till understöd af kongl. operans fortfarande verksamhet under den tid den nya operan är under byggnad, och bifogas en hemställan, att herr statsrådet behagade sätta sig i förbindelse med teaterbyggnadskonsortiet i och för denna sak. Svaret kom ock med stor skyndsamtighet från sagda konsortium redan sex dagar derefter och bär datum af 22 december 1892.

Uti denna skrifvelse förklarar konsortiet:

att »det icke har någon befattning med eller ansvarighet för upprätthållandet af operaverksamheten under tiden för det nya operabusetts byggande»;

att »föreslagna åtgärden att till anskaffande af nödiga medel för operan emittera ett premie-obligationslån direkt berörer konsortiet endast så till vida, som derigenom skulle tillgodoses jemväl det ytterligare anslagsbehof, hvilket kan för konsortiet förefinnas».

Om arten af detta behof yttrar konsortiet följande:

att »konsortiet icke egt anledning att för det närvarande ifrågasätta någon åtgärd för anskaffande af ytterligare medel»;

att »tillgångarne blifvit temligen knappt beräknade», »särskildt med afseende på den inre dekorerings» — och »tidens högt uppdrifna anspråk»;

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån.

(Forts.)

att »det möjligen kan blifva en fördel att för operan anlägga ett särskildt elektricitetsverk. Ehuru denna fråga ännu ej är så utredd, att konsortiet kan med bestämdhet uttala något omdöme om lämpligheten af en sådan åtgärd, vore det dock helt visst af nytta att ega medel till anläggning af elektricitetsverket, om sådant befunnas nödigt»;

att, »kunde ytterligare medel beredas, skulle åtskilliga behof — som de ständigt stegrade anspråken göra, om ej oafvisliga, dock i hög grad framträdande — på ett värdigare sätt, än nu till äfventyrs är möjligt, komma att tillgodoses, och hvad af dessa ytterligare medel ej skulle för byggnaden erfordras, blefve alltid en tillökning i den för operaverksamhetens framtida uppehållande i den nya byggnaden anslagna reservfonden eller, sedan denna fond blifvit till sitt högsta belopp fylld, i teatrarne pensionskassa».

Slutligen sammanfattar konsortiet sitt slutpåstående så, att det anser, om det skall hjälpa till med nya lånet, ett belopp af 500,000 kronor böra för dess ändamål anslås, då ju otjenligt vore att ej vid detta tillfälle söka anskaffa medel, som för *hvarje* händelse torde förslå till förverkligande af uppkommande önskningsmål med afseende å byggnadens värdiga utförande, och då möjligt öfverskott, enligt hvad ofvan påpekats, alltid kommer operan till godo.

Tillsammans skulle således ur obligationslånet böra uttagas en vinst af 850,000 kronor.

Häraf framgår, att konsortiet förklarar sig icke behöfva de erbjudna medlen men, för att ej gifva ett afslag, måste motivera fram användningssätt genom uppgifvande af dels endast möjliga behof, dels alldeles nya. Konsortiet handlar härvid helt naturligt och lojalt. Naturligt därför att det disponerar tillräckliga medel.

Ursprungliga kostnadsförslaget för byggnad är	2,075,000
” ” för maskiner och sceninredning	150,000
” ” ” dekorationer och attributer	75,000
” ” ” elektriska belysningsledningar, krona och armatur	125,000
” ” ” diverse	75,000
summa	2,500,000.
Till detta har på grund af öfverintendentsembetets hemställen lagts	475,000
summa	2,975,000.
eller i rundt tal.....	3,000,000
Till betäckande häraf har konsortiet enligt 1889 års berättelse öfver Stockholms kommunalstyrelse uppburit:	
Af Stockholms stad	600,000
Vid obligationernas utfärdande	2,500,000
Den 1 oktober 1890	750,000
summa	3,850,000
hvarifrån skall dragas reservfonden.....	500,000
rest kronor	3,350,000,

då till en utgiftspost af 3,000,000 konsortiet förfogar öfver 3,350,000 Interspella-
ntom derå under byggnadstiden fallande räntor, hvadan klart fram- tion angående
går, att något ytterligare tillskott *ej behöfves*. ifrågasatt
nytt premie-
obligations-
lån.

Lojalt är äfven konsortiets svar derutinnan, att, såsom af Riks-
dagens skrifvelse 14 maj 1889 framgår, konsortiet såsom vilkor för
vissa förmåners åtnjutande förbundit sig att »uppföra byggnaden», att
»anskaffa för teatern erforderlig materiel af dekorationer, attributer,
maskinerier, belysning m. m.», hvadan konsortiet *icke* heller har rätt
till ytterligare tillskott.

Föreslagna obligationslånet skulle således endast framkallas af
behöfvet att anskaffa 350,000 kronor till operaverksamhetens bedrif-
vande — hvilket, såsom konsortiet erkänner, har ett för detsamma,
alltså för det förra premieobligationslånet, alldeles främmande ändamål,
d. v. s. *det är ett nytt lån för ett nytt ändamål*.

Skulle Kongl. Maj:t utsträcka sin rätt till att å nyo dispensera
från en, utan allt tvifvel af moralisk och ekonomisk hänsyn tillkom-
men, förordning, skulle snart pretentioner uppstå som svampar ur
jorden. Först ett lån för operans verksamhet, så kanske ett för
dramatiska teatern, så ett för pensionskassan, hvarför ej för teatrar
i Göteborg, Malmö, ja pansarbåtar, museer o. s. v.! Trycket skulle
för Kongl. Maj:t blifva outhärdligt och oemotståndligt — särdeles som
krafter från den enskilda affärsspekulationen och kommunernas in-
tressen skulle drifva på, och en gräns först uppnås, då folket så ut-
sugits, att ingen kan köpa ens för spelpassionens retning. Ingenting
är farligare, än när de högste väktarne af moralisk rätt i ett land —
dispensera sig sjelfva från en lag, som stiftats för folket.

Från sunda ekonomiens synpunkt äro dessa premie-obligations-
lån förkastliga och som skatteform de sämsta. Träffande yttrar herr
statsrådet i 1889 års kongl. proposition, att lockelsen till köp ligger i
»utsigten att komma i åtnjutande af något af de större eller mindre
vinstbeloppen». Just de obemedlade och okunnige, som Riksdagen
genom 1880 års skrifvelse velat skydda, äro de, som exploiteras, ty
icke lärer den vid beräkning vane affärsmannen köpa för några och
tjugu kronor papper, som ej äro värda kanske mer än 13 å 14, och
der fastläsa sina kapital för ända till 57 år. Nej, han öfvertager
dessa papper, för att locka den spellystne att öfverbetala, och snart
göra sin egen vinst eller, om han ej lyckas, genom andra medel
draga hög inkomst. Det torde ej vara obekant, att med det nu redan
upplagda lånet affär i stort drifves sålunda, att dessa obligationer säljas
på månadsafbetalning till 30 kronor och derutöfver, ja, att de uthyras,
i det 2 kr. å 2: 50 betalas dagarne före en dragning — för att er-
hålla spelrätt för dagen; och sedan sker ingen vidare betalning, utan
säljaren behåller sin obligation och de 2: 50. Sådana anbud hafva
skett till och med hos mig på landet.

Ropa ej i våra dagar tilldragelser rundt omkring i världen till-
räckligt högt sitt gif akt mot att ej locka både affärsmän och folket
in på sådana affärer, der den snabba utsigten till vinst är allena af-
görande. Kan man blott framföda hos ett folk lust att spela, nog
framkomma de, som deraf begagna sig.

Vill man se i koncentrerad form spellustans verkningar på vårt

(Forts.)

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån.

(Forts.)

lugna folk, då behöfver man blott läsa pressens beskrifningar på tombolan vid Göteborgs industriutställning, der den utgjorde en skamfläck på den eljest vackra taflan och måste stängas. Jag kan äfven anföra som bevis ord fällda i denna kammare af en högt ärad talare år 1890: »Jag har någon erfarenhet i detta afseende från min embetsmannaverksamhet. Der funnos inom en församling många, som spelade på penningelotterier i Köpenhamn, och jag kan försäkra eder, mine herrar, att de dagar, då dragningen skulle ega rum i Köpenhamn, var hela samhället likasom i en dallring». Jag frågar: vill verkligen regeringen lägga sitt tungt vägande bidrag till att en sådan dallring periodiskt skall gripa hela vårt folk?

Då alla dessa förhållanden äro herr chefen för finansdepartementet väl bekanta, hyser jag den förhoppningen, att omförmälda ansökan från kongl. operans chef i statsrådet afslås, men då hans skrifvelse remitterats till konsortiets hörande, då uti kongl. proposition till 1889 års Riksdag premieobligationslånets emission ej blott motiverades som en nödfallsåtgärd, utan med argumenten, att »ett gynnande af spelustan äfven komme att verka som en häfstång till befordrande af sparsamhet» och att »lånet kan betraktas som en nationalsubskription»;

har jag, som är innerligt öfvertygad om, att spellustans uppdrifvande är ett folks ekonomiska och moraliska förderf, och att statsmagternas ställning till en moralisk fråga är af största betydelse för den sedliga opinionens höjande eller sänkande, ansett mig ej kunna uraktlåta att på det enda sätt, mig för närvarande varit möjligt, genom en interpellation åtminstone fästa Riksdagens uppmärksamhet på saken, innan det till äfventyrs är för sent;

och ber jag därför, att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa den vördsamma frågan:

Hvilken är statsrådets ställning till den af t. f. chefen för operan gjorda ansökan om ett nytt premieobligationslåns emission?

Herr statsrådet friherre von Essen uppläste härefter ett skriftligt yttrande, så lydande:

Då interpellanten stält sin fråga direkt till mig, upptager jag densamma till omedelbart besvarande. Jag får till en början öppet bekänna, att jag personligen, lika med den ärade talaren, icke är vän af lotterier i allmänhet och att jag under den tid jag varit medlem i Konungens råd sökt att motverka sådana; dock skyndar jag att framhålla den betydliga skilnaden mellan ett vanligt s. k. lotterilån, hvarvid största delen af lotterna går förlorad utan vinst, och ett premieobligationslån, dervid deremot, som ju alla veta, hvarje obligation eller lott erhåller vinst, innebärande kapitalet med tillägg af någon, om än låg, ränta å emissionspriset.

Framstående nationalekonomer anse också, att sådana lån, när de ordnas väl och ställas under statens kontroll, befrämja sparsamhet. Derom yttrar sig, bland andra, Leroy Beaulieu vidlyftigt i sitt bekanta arbete »Traité de la science des finances», Tom II.

Till ett sådant lån gaf Kongl. Maj:t tillstånd år 1889, efter att dertill ha vunnit stöd i Riksdagens beslut angående bebyggandet af operatomten. När nu fråga uppstått att å nyo upplägga ett dylikt

lån till ett mindre belopp, så säger interpellanten, att detsamma gäller ett nytt ändamål, churu dermed afses beredande af nödiga medel för operaverksamhetens uppehållande under byggnadstiden samt att fylla vissa oförutsedda behof för operabyggnaden; och jag vågar påstå, att operaverksamhetens fortsatta upprätthållande och personalens bibehållande under öfvergångstiden på det närmaste sammanhänger med ändamålet för den nya operabyggnadens användande och måste anses nära nog som vilkor för operaverksamhetens öfverflyttande, i sin tid, till det nya operahuset, ty det vore ju icke möjligt att på kort tid anskaffa och inöfva så stor personal som erfordras.

Rörande nya behof för operabyggnaden, får jag erinra, att under pröfnings föreligger fråga om ett eget elektricitetsverk för operan, hvarigenom en större årlig besparing skulle för framtiden beredas, samt anbringande af åtskilliga inre dekorationer, hvilka icke kunna bekostas af de beräknade medlen, och dessa behof torde än mindre kunna anses vara främmande för det afsedda ändamålet.

Skulle operaverksamheten nu nedläggas, uppstår dessutom naturligen en mycket beklagansvärd ställning för den talrika personalen, som uteslutande egnar sitt lif åt den lyriska konsten.

Den ekonomiska svårighet, hvori operan för närvarande befinner sig, förklaras lätteligen deraf, att under den tid den gamla operabyggnaden begagnades inflöto cirka 34,000 kronor hyresmedel, hvar emot nu cirka 40,000 kronor måste årligen utbetalas, hvilka summa minskas med allenast 6,000 kronor inflytande hyresmedel. Skillnaden är sålunda 68,000 kronor.

Under de senare åren har Konungens bidrag fortfarande utgått med 60,000 kronor, förutom betydande bidrag till pensioneringar, men Riksdagen deremot, som åren 1883—1889 uppoffrade icke mindre än 126,987 kronor på teatern i medeltal årligen, har derefter lemnat endast 60,000 kronor för år.

Deraf synes huru betydligt operans tillgångar förminskats, och det torde därför icke kunna förvåna någon, att densammans ekonomiska ställning under sådana omständigheter blifvit bekymmersam. Frågar man: »hvarför har detta icke förutsetts?» så besvaras den frågan dermed, att vid förslaget uppgörande beräknades att verksamheten skulle kunna fortfarande bedrivas inom den gamla byggnaden under byggnadstiden, men då detta, sedan detaljritningar blifvit uppgjorda, befans vara omöjligt, nödgades man till betydliga kostnader anskaffa en annan lokal och verkställa en dyrbar öfverflyttning.

Enär ej kan ifrågasättas att hos Riksdagen begära ökade nslag till operan, synes den nu föreslagna åtgärden, nemligen att vinna ett nödigt tillskott genom ett nytt mindre premieobligationslån, vara, snart sagt, den enda utvägen att kunna rädda situationen; jag skulle varit interpellanten synnerligen tacksam, om han hade lyckats utfinna någon annan; och om dertill betänkes, att en del af det föreslagna lånets vinstmedel skulle användas för sådana ändamål till sjelfva operabyggnaden, som förut icke varit beräknade, men som anses vara till stort gagn för densamma, så lär väl äfven deruti finnas ett ökad skäl till stöd för denna åsigt.

Pågående underhandlingar med teaterbyggnadskonsortiet om nu

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån.

(Forts.)

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån. föreslagna lån förutsätta, att hvarje obligationsinnehafvare skall återvinna sitt utgifna kapital jemte årlig ränta, uppgående till nära 2 procent, vinstchancerna oberäknade; men då frågan ännu icke behandlats i statsrådsberedningen, än mindre blifvit föredragen inför Kongl. Maj:t, kan jag icke nu inför kammaren förutsäga, hvilken utgång frågan kan komma att få.

(Forts.)

Herr Tamm: Jag skall blott svara på ett par af de punkter, som af herr finansministern vidrördes. Han uttalade nemligen en önskan, att jag skulle hafva anvisat någon utväg, huru det skulle ordnats med teaterverksamheten under dessa fem år. För min del hyser jag tvifvel om att ens denna föreslagna summa kommer att räcka, så länge sträfvan dena endast riktas på medel att fylla utgifterna och stegrade behof. Jag hyser nemligen den tron, att, särdeles då här gäller ett tillfälligt arrangement, man torde kunna få debet och kredit att gå i hop genom att göra indragningar och söka verkställa besparingar. Jag har för min del t. ex. svårt fatta, att underhållet af en stor balettstat är så nödvändigt för den uppfostrande inverkan på nationens utveckling som teatern är afsedd att utföra, och jag tror att många flera besparingar kunna göras. Jag befarar, att, om man ställer i utsigt en sådan utväg till lösning af svårigheten, som den här föreslagna, detta kommer att stäcka all offervillighet för teatern. Man ser, att institutioner blomstra och utveckla sig med den enskilda offervillighetens bistånd, men så erhålles officiellt understöd — och de enskilde draga sig tillbaka, och institutionerna sotdö — huru många s. k. barmhertighetsanstalter vittna ej härom!

Härmed må förhålla sig huru som helst, för mig står det klart, att man eger ej rätt att, därför att man är i trångmål eller därför att man mötes af svårigheter, tillgripa medel, som man ej anser sig kunna fullt försvara. Jag kan åtminstone ej vara med derom, och jag frågar eder, mine herrar, se vi ej oupphörligt rundt omkring oss, bland stora och små, saker som kunna skära oss i hjertat, och hvarför existera de? Jo, mine herrar, därför att man blott sett på sättet att komma ifrån en svårighet, men förbisett att den största faran ligger uti att använda medel, som ej äro fullt rigtiga, fullt lojala. Jag tror för min del, att det är just medlen, som vår tid framför allt bör akta uppå och se till att de ej draga öfver oss sådana konsekvenser, att större faror, än man någonsin i början drömt om, framträda. Och på denna grund, och emedan jag anser, att den nu föreslagna utvägen är ett i många hänseenden farligt medel, har jag ansett mig böra framställa denna interpellation. Jag har ej utan en viss glädje hört herr statsrådet yttra, att denna fråga ej ännu är definitivt afgjord, enär jag då kan hysa den förhoppning, att det till sist, vid den slutliga behandlingen af denna fråga, blir ett afslag.

Förutom det moraliska skälet tror jag att den, som håller på Kongl. Maj:ts magtställning, bör vara mycket försigtig i medverkan till att från Kongl. Maj:ts sida vidtagas åtgärder såsom den ifrågavarande — att dispensera sig sjelf från en af Konungen utfärdad, på hans rätt till ekonomisk lagstiftning grundad förordning. Afven detta skäl talar för mig för afslag.

Herr Björnstjerna: Med all aktning för den ärade interpellantens uttalande åsigter, kan jag dock icke dela desamma. Ingen kan vara en större motståndare än jag till så väl lotteri som allt spel, men icke är det regeringen, som framkallat spellustan i vårt land. Denna spellusta är ty värr så inrotad, icke blott här utan i alla länder, att man kan säga att den nära nog tillhör den menliga naturen. Vore här fråga om att väcka eller befördra spellustan, skulle jag ej tillstyrka förslaget, men jag tror tvärtom, att man kan vända spellustan uti en gagneligare riktning genom att inrätta dylika premieobligationslotterier inom landet, hvilka hindra stora summor att årligen utvandra till lotterier i andra länder, äfven statslotterier, der ett fåtal är vinnande, men allra största delen blir af med hela sin insats. Här skulle deremot, på sätt herr finansministern nyss visat, hvar och en få sina penningar tillbaka med någon liten ränta, och att den sortens lotterier icke i andra länder anses så förkastliga, derom skall jag bland annat kunna framvisa en annons, hvilken jag, då jag för några år sedan hade befattning med sådant lotteri, fick om då utbudna premieobligationslån i Tyskland, först för föreningen »Röda Korset» med dragning den 22 november och vinster på 625,000 mark, vidare för Kölnerdömen med vinster på 375,000 mark, för konstlotteriet i Berlin med vinster på 200,000 mark, för dekorationer till dömen i i Köln med vinster på 83,400 mark samt slutligen för fullbordande af domkyrkan i Ulm med vinster på 400,000 mark.

För min del kan jag ej finna, att det ligger något fördömligt i att verkställa en monumental byggnad med tillhjälp från allmänheten i stället för att dertill begära statsanslag, hvilka man oftast, särskildt i vårt land, skulle hafva mycket svårt att erhålla. I stället för att såsom interpellanten anse detta vara moraliskt förkastligt och den sämsta skatteform man kunde tänka sig, skulle jag för min del ej kunna tänka mig någonting lyckligare, än att flere af våra skatter kunde ersättas på ett sådant sätt, närmast att förlikna vid bränvins- och tobaksskatterna, skatter, dem ingen är tvungen att betala, utan som äro fullkomligt frivilliga. Hvar och en kan undandraga sig att betala dem. Jag kan ej finna att detta är så förkastligt, utan tror sådana skatter vara mycket mindre betungande än de direkta eller skatter på lifsförnödenheter, som ingen kan undandraga sig att betala.

Egentligen begärde jag ordet därför, att den ärade interpellanten uppläste ett yttrande från teaterbyggnadskonsortiet, till hvilket äfven jag hör, och hvaraf han syntes vilja draga en oriktig slutsats. Han yttrade, att konsortiet hade förklarat sig icke behöfva ett sådant tillskott, som här skulle komma det till godo, och att den saken klart framginge af de siffror han uppläste. När konsortiet förklarar, att det icke vill nu för sin del sätta i fråga att få ett sådant lotteri, ligger deri icke någon uttaland visshet från konsortiets sida, att konsortiet kan på ett värdigt sätt fullgöra sina åligganden i afseende på den nya byggnaden, utan blott att konsortiet anser det vara för tidigt att nu, då ännu grundläggningen pågår, förklara, att tillgängliga medel ej skola vara tillräckliga. Det visar sig alltid, att de för en dylik monumental byggnad beräknade siffror betydligt måste öfverskridas,

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån.

(Forts.)

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån. och för min del motser jag med stor farhåga, att om icke konsortiet får någon ytterligare hjälp, kan det ej förmå afleverera den stora byggnaden i så prydligt skick, som med rätta kan fordras, hvarför det skulle vara högeligen önskvärdt, om företaget nu genom att konsortiet erhöle den föreslagna summan kunde blifva betryggadt.

(Forts.)

Hvad beträffar operaverksamhetens uppehållande, lär det väl vara alldeles tydligt, att detta ej låter sig göra med de nuvarande tillgångarna, utan att man måste söka andra, och hvarifrån dessa eljest skola komma, kan åtminstone jag ej förklara. Det är dock för en hufvudstad en viktig sak att en opera — och vi äro lyckliga nog att hafva en ganska god sådan — der finnes, det är en viktig kulturangelägenhet att en sådan hålles uppe och ej går under i brist af ett så obetydligt understöd som det, hvilket här ifrågasattes, likasom det måste vara en moralisk pligt att tillse, att ej de många förmågor, som deraf hafva sin utkomst, sättas på bar backe.

För min del kan jag därför icke annat än lifigt hoppas, att Kongl. Maj:t måtte bifalla den gjorda framställningen.

Herr Tamm: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager kammarens tid i anspråk, men här fäldes ett yttrande, som jag för min del ej kan låta passera opåaktadt. Den siste ärade talaren yttrade nemligen att han önskade, att alla skatter skulle gå ut på detta vis, på samma sätt som tobaks- och bränvinsskatterna, dem man kan undandraga sig att betala. Hvar ledet hans beskattningsreform? Jo, antingen måste för statsbehovens fyllande hos nationen uppdrivas förmågan att supa, spela, röka — eller ock blefve ju statskassan tom, hvilket ock kan hafva sina svårigheter. Det må ursäktas mig, att jag ej kan vara med om sådant och att jag ej kan finna detta vara ett riktigt sätt att skaffa medel. Den frågan står genast upp: hvem betalar i verkligheten dessa skatter? Vid lotterierna skall väl någon betala de millioner, som kallas lotterivinst. Det är klart, att de som få betala, äro de okunniga och spellystna. Det är alltså från dessa vinsten skall tagas ut. Men ej nog med att de få betala denna första uttaxering, utan de betungas ytterligare för att rikta de mellanhänder, som under alla möjliga former ockra på spellustan och okunnigheten.

För min del kau jag ej finna annat, än att lotteribeskattningen är den sämsta af alla beskattningsformer, och jag tror ej, att den stämmer fullt väl med de skatteregleringar, som herr finansministern lät hägra för oss vid urtima riksdagen och af denna godkändes i princip.

Jag skall ej vidare upptaga kammarens tid eller sätta dess uppmärksamhet på vidare prof.

Herr Reuterswärd: Hvar och en af oss, som känner den varm-hjertade interpellanten, vet ganska väl, att när han är varm för en sak, brinner han af otålighet att uppskaka kammarens känslor. Jag kan knappt fatta, huru han af denna sak kan göra en så stor affär. Han måtte förväxla vanliga lotterispel med premieobligationslån. Här är ju ej fråga, såsom vid vanliga lotterier, att en eller ett par vinster utfalla och den lycklige vinner, under det att de andra, som

betalt in penningar för köp af lottsedlar, aldrig få detta kapital tillbaka. Dessa premieobligationslån äro närmast likställda med vanliga lån, som upptagas inom eller utom landet, för ett eller annat viktigare ändamål, mot reverser eller obligationer, lydande å samma belopp, hvarmed köparen betalt dem, och inlösas efter en viss uppgjord plan, så att kapitalet alltid återkommer till dem, som släppt till det, plus en högre eller lägre ränta. Denna räntas storlek beror på tiden när dessa obligationer blifva utlottade, såsom t. ex. förhållandet är med det nuvarande teaterobligationslånet, der obligationerna äro ställda på kronor 22: 50. För det priset hafva obligationerna släppts ut i marknaden, och innehafvaren af en dylik obligation kan skrinlägga den, blott han observerar om vid de årliga dragningarne densamma blifvit utlottad. Utfaller den utan vinst, men under de första åren af dragningarna, gör han en betydlig räntevinst — det kunnen I, mine herrar, lätt räkna ut. De hafva utsläppts till 22: 50, och till 30 kronor skola de ovilkorligen inlösas. Det är en ganska vacker ränta de åtnjuta, som första åren få sina obligationer utlottade, om också jag måste medgifva, att de som komma senare eller mot slutet få endast en obetydligare räntevinst. Det är dock i hvarje fall endast räntan, hvarom man spelar, i fall man skall kalla det så, ty kapitalet, för hvars tillhandahållande Stockholms stad iklädt sig garanti, är således i säkert förvar, och hvar och en som är innehafvare af en dylik obligation kan vara fullt förvissad om att få densamma inlöst.

Nu är ju förhållandet här att från herr finansministerns sida gjorts alla möjliga försök, derom kunna vi vara öfvertygade, att kunna uppehålla operaverksamheten under byggnadstiden, men detta har visat sig vara snart sagt alldeles omöjligt. Man har vädjat till den enskilda offervilligheten, men misslyckats. Stockholms stad har gjort betydliga uppoffringar. Men är efter år visat sig en balans. Konungen lemnar ett rikligt anslag ur sin egen kassa. Staten lemnar anslag. Men allt detta räcker icke. Och det fins inga medel att tillgå. Är det nu herrarnes mening, att det skall uppföras en teaterbyggnad för att, när den om 4, 5 eller 6 år är färdig, det skall betas: här är byggnaden, men nu fins det inga sujetter. Det är nemligen klart, att under det tillstånd, som för närvarande råder, de, som egnat sitt lif åt den lyriska scenen, måste annoistådes eller måhända utom landet söka sitt lefvebröd. Följden blir då den, att, när den nya operabyggnaden är färdig, får den kanske stå ett eller annat år, utan att någon representation der kan gifvas. Jag får därför uttala mig för det sätt, hvarpå finansministern tänkt sig att kunna åstadkomma en utväg för att afhjelpa — jag kan säga — ett verkligt behof och ett moraliskt behof. Ty jag vågar påstå, att vi såsom riksdagsmän icke hafva rätt att sätta alla dessa personer på bar backe. Här är således ett moraliskt ändamål, fullt ut så och än mera moraliskt än att gå till väga såsom den ärade interpellanten säger: att lemna alltihop åt sitt öde. Om jag får uttala min mening, skulle jag på det lifligaste önska, att, om det är finansministerns afsigt att på nämnda sätt ordna saken, hvilket jag har anledning att förmoda efter de meddelanden, som förekommit mellan honom och konsortiet, nödiga medel måtte kunna på denna väg anskaffas. Jag vill dessutom nämna,

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån.

(Forts.)

Interpellation angående ifrågasatt nytt premieobligationslån. att konsortiet sköter denna affär så samvetsgrannt, som sig göra låter, och ingen af dess ledamöter har tänkt sig att för sitt besvär få så mycket, som ligger på min hand. Det är endast af kärlek till konsten och i civilisatoriskt syfte, som de åtagit sig detta icke ringa besvär. Då får och bör man ej tillbakavisa dem med att säga: bygg ni en ny opera, sedan lemnas allt åt sitt öde!

(Forts.)

Herr Wærn: I motsats till dem, som påstå, att här ej är fråga om ett lotteri, derför att man får igen kapitalet, måste jag säga, att min åsigt är en helt annan. Här är just fråga om bortlottning af den uppkommande räntevinsten, och det är också ett lotteri. Deri ligger en eggelse af spellusten, och den är ett ondt, ett mycket stort ondt för vårt folk. Jag vill icke yttra mig om hvad som är lämpligt, utan jag har blott velat säga detta för att bemöta dem, som anse medlet vara berömvärdt.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag tänkte säga detsamma som herr Wærn nu yttrade. Här är fråga om ett lotteri, och det är ett ganska dåligt försvar derför, om man säger, att man får igen sina penningar en gång i framtiden. Hvem vill väl sätta in sina penningar emot säkerhet att få igen kapitalet om 10—15 eller 20 år med knappa 2 procentens ränta? Det är icke de 2 procenten som locka, utan den stora möjliga vinst, som man kan få genom tur på lotteriet. På det sättet går det ej att försvara en sak, som är sjuk. I afseende härpå vill jag erinra om hvad vår verklige ålderspresident, herr grefve Lagerbjelke, här om dagen yttrade: »Missbruk uppkomma, sade han, aldrig i sin värsta form utan i sin beskedligaste, för att sedan öfvergå till allt sämre och sämre!» Om detta lotteri nu får ega rum, är jag fullt öfvertygad om, att det kommer gång på gång att upprepas för att hjälpa teaterverksamheten, ty operan har aldrig burit sig och aldrig kommer den att bära sig i vårt land. — Likasom herr Wærn begärde jag ordet för att opponera mig emot herr Reuterswårds ekonomiska teori. Om saken sjelf skall jag ej nu yttra mig.

Herr Reuterswård: Jag ber att få säga ett par ord med anledning af friherre Leijonhufvuds yttrande. Han sade, att teaterverksamheten aldrig burit sig i vårt land — det är en sanning; men han sade, att den aldrig kan komma att bära sig. Det är just det, som konsortiet försöker ställa om, så att den för all framtid skall kunna bära sig. Det är nemligen icke nog med att bygga upp ett teaterhus, utan man ernar deri inreda en mängd butiker och öfriga lokaler m. m. för att deraf kunna draga en högst betydlig inkomst. Men ej heller nog dermed. Man hoppas äfven kunna få en ganska vacker reservfond, som kan få tillgripas under dåliga år, då verksamheten går olyckligt; men enligt den plan, som är uppgjord, skall det återbetalas ett annat bättre år och fonden således fyllas, när tillgångarne det medgifva. Och detta allt för att slippa år efter år behöfva vända sig till Riksdagen för fyllandet af uppstående balanser. Man kan säga om det sätt, hvarpå teaterverksamheten på senaste

tiden upprätthållits, att det snart sagdt skett genom att gå omkring med tiggarelista för att hopsamla det ytterst nödvändiga, och det sättet att upprätthålla en konstanstalt är vida sämre än att stödja den med vinsten af ett affärsföretag, som länge användts i de flesta andra civiliserade länder.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda betänkande n:o 2 och lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 10—12.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof. och slottsstaterna, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 15 och 17 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

1 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

2 punkten.

Mom. a).

Herr von Hedenberg: För hvarje gång denna fråga varit före har jag reserverat mig emot det utlåtande, hvartill man från utskottets sida kommit, och jag har alltså bibehållit min mening och kommer troligen att fortfarande göra det, så mycket hellre som jag på senare tiden ännu mer blifvit starkt i den uppfattning jag från början haft.

Det är visserligen nämndt, att endast punkten a) är föredragen, men i densamma förekommer ett yttrande angående motionen, hvilket jag föreställer mig böra från punkten utgå, och det är därför jag anhåller om att få yttra mig om punkten i dess helhet.

På härefter gjord proposition medgaf kammaren, att jemväl momentet b) finge nu föredragas.

Sedan detta moment härpå blifvit uppläst, anförde

*Anslag till
krigshof-
rätten m. m.*

[Anslag till
krigshof-
rätten m. m.
(Forts.)

Herr von Hedenberg: Jag kan således fortsätta mitt yttrande. Jag kan svårligen tro, att det är annat än ekonomiska skäl, som föranledt förslaget om krigshofrättens indragning eller ombildning, och då jag icke har erfarenhet om, att organisationer eller förändringar i allmänhet föranledt mindre statsutgifter, har jag äfven deri ett skäl att motsätta mig förslaget. Denna domstol är numera den enda specialdomstol som finnes — tyvärr, enligt min åsigt.

Jag tror visserligen icke, såsom förslagsställaren har sagt, att *allmänna meningen* är den han förmenar, nemligen att denna institution är obehöflig och att den skulle kunna anordnas på annat sätt. Om man frågar efter allmänna meningen hos dem, som saken gäller, föreställer jag mig, att yttrandet skulle bli helt annorlunda än det han framkommit med. Och om i något fall en specialdomstol skulle förefinnas, bör det väl vara här, der målen äro af så skiljaktig beskaffenhet i förhållande till vanliga mål. Dessutom kan jag svårligen tänka mig, att krigslagfarenheten skulle kunna på lämpligt sätt uppehållas med mindre än att personer, som varit ålagda att yrkesmessigt sköta om saken, hafva hand derom. Ty förlades denna verksamhet till en hofrättsdivision, som har att syssla med mycket annat, är det föga sannolikt, att den skulle kunna synnerligen mycket egna sin omsorg åt denna detalj. Det har anförts, att de mål krigshofrätten handlägger äro så få. Det är sant, att de äro ganska få. De voro år 1891 endast 25, men ökades år 1892 till 35. Det är ju mycket på ett år. Går man åter till diarieanteckningarne, finnas för år 1891 757 och för år 1892 829. Således synes den period, man valt för ombildningen, icke vara den lämpligaste, då institutionens verksamhet är i ständig ökning och man af härens förändrade organisation har anledning att tro, att detta förhållande i ännu högre grad skall stegras än hvad som varit fallet de sista åren.

Jag får således yrka, att i punkten a) orden »i denna del» uteslutas och punkten således får följande lydelse: »att, med afslag å herr H. Anderssons oförmälda motion, riksdagen må till arvoden åt krigshofrättens ordförande och tre militära ledamöter på extra stat för år 1894 anvisa ett belopp af 5,000 kronor» samt att punkten b) aldeles afslås.

Herr Bohnstedt: Vid 1892 års riksdag hemställde statsutskottet, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, oberoende af frågan om ny domstolsförfattning, taga under ompröfning, huru vida icke krigshofrätten kunde indragas eller ombildas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill förhållandena finnes föranleda. Konseqvensen af detta uttalande är, att statsutskottet fortfarande står på samma ståndpunkt, synnerligast som Kongl. Maj:t genom skrifvelse den 31 december 1892 till nya lagberedningen öfverlemnade spörsmålet rörande omorganisation af krigshofrätten. Under sådana förhållanden ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Hedenberg: Sedan detta blifvit framhållet, har jag ett ännu mer talande skäl för mitt yrkande. Då Kongl. Maj:t

tagit saken om hand och det till utskottet blifvit meddeladt, att denna fråga kan vara utredd ungefär om sex månader, synes det, som om man skulle gå saken väl mycket i förväg, om man nu ytterligare skulle skrifva. Jag vidhåller mitt yrkande.

*Anslag till
krigshofrät-
ten m. m.*
(Forts.)

Friherre von Kræmer: Om jag blickar tillbaka genom det perspektiv af första utgiftsafdelningar i statsutskottet, i hvilka jag deltagit — och de äro ej så få — kan jag icke underlåta att erinra om, att det i hvarendaste en varit fråga om denna krigshofrätt. Det torde således icke vara för tidigt, om denna sak komme till en slutuppgörelse, antingen till ett bestämdt bibehållande för all framtid af krigshofrätten eller också till ett dess snara afskaffande och antingen ersättande med en annan specialdomstol eller öfverlemnande till allmän domstol. Såsom af en föregående talare blifvit påpekadt, hemställde statsutskottet redan vid 1892 års riksdag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes, oberoende af frågan om en ny domstolsförfattning, låta afgöra frågan om krigshofrättens ombildning eller indragning. Emellertid ledde det ej till något omedelbart resultat, och Kongl. Maj:t sjelf tycks numera hafva funnit, att det gått för långsamt med åstadkommande af nytt förslag i denna rigtning, emedan, såsom utskottet anför, Kongl. Maj:t under den 31 december 1892 skref till nya lagberedningen att lemna derhän den allmänna domstolsförfattningen (emedan det skolat dröja till en ganska lång framtid) och oberoende af densamma framkomma med förslag till krigshofrättens ombildning eller indragning.

Jag tror således, att både statsutskottet och motionären haft rätt i att säga, att den allmänna meningen nu odeladt är den, att krigshofrätten bör försvinna. Utskottets hemställan går i precis samma rigtning som Kongl. Maj:t redan angifvit, då han anbefalt lagberedningen att påskynda ärendet. Utskottet betonar blott ytterligare helt litet och varsamt att skäl vore, att ärendet icke blott påskyndades, utan om möjligt påskyndades så mycket, att förslag i saken kunde redan för nästkommande riksdag framläggas. Detta måtte väl icke kunna anses på något sätt ogrannlaga. Och om Riksdagen beslutar bifall till mom. b), innebär det blott en anhållan att, så vidt möjligt är, förslag i saken framläggas. Är det icke möjligt, gör Kongl. Maj:t det icke. Jag kan således icke se något hinder att bifalla mom. b).

Mom. a), som innefattar hemställan om, att för nästa år anslå 5,000 kronor, kan väl, förmodar jag, icke i denna kammare möta något motstånd. Den förste värde talaren yttrade ett och annat, som kunde vara skäl att upptaga. Jag vill göra det blott i allra största korthet. Han sade, att det egentligen var det ekonomiska skälet, som föranledde detta yrkande på krigshofrättens indragning. Ja, nog är detta ett hufvudsakligt skäl; och det måste väl medgifvas, att krigshofrätten är en ohyggligt dyr domstol i förhållande till arbetsresultatet, då den 1891 icke handlade mer än sexton mål och 1892, såsom den värde talaren anförde, något öfver trettio. Denna domstol kostar dels i ordinarie anslag 11,100 kronor, dels dessa 5,000 kronor, hvartill komma åtskilliga omkostnader, så att domstolen årligen kostar 19,000 och några hundra kronor. Jemför man härmed hvad

Anslag till
krigshofrät-
ten m. m.
(Forts.)

den på ett annat ställe i detta utskottsbetänkande omförmälta sjunde divisionen i Svea hofrätt uträttar och kostar, finner man att den kostar 17,500 kronor och, såsom statsutskottet vid en föregående riksdag, i enlighet med hofrättens omförmälan, uppgifver, antages af arbeta 400 mål om året. Således kostar denna division, som arbetar 400 mål, 17,500 kronor, under det att krigshofrätten för att afarbata sexton, respektive trettio mål, kostar 19,000 och några hundra kronor. Det kan således icke nekas, att den ekonomiska sidan af saken bör bidraga till att påskynda afskaffandet af krigshofrätten, men jag vågar påstå, att det icke är endast ekonomiska skäl, som tala härför.

Med den nya härordningens införande kommer den stora massan af folket att mycket längre än förut stå under fanorna. Jag tror och har äfven från representationens andra del ofta och ganska pointeradt hört uttalas, att den omständigheten, att massan af folket finge veta, att de militära förseelserna, om de ock i första hand behandlades af rent militära domstolar, dock slutligen afgjordes af samma forum som gäller för öfriga förseelser, skulle bidraga till att minska den åtminstone i början förväntade motviljan mot den ökade tjenstgöringen och det längre förblifvandet under krigslagarne. Jag tror således, att det vore fullt i enlighet med det vackra beslut, som den urtima Riksdagen med så sällspord enighet fattat rörande den nya härordningens införande och det ökade åläggandet för landets ungdom att tjenstgöra under fanorna, att nu gå den önskan till mötes, att de militära förseelserna dock i sista hand komme att afgöras af de medborgerliga domstolarne och icke af militär specialdomstol.

Ett litet misstag gjorde herr von Hedenberg sig skyldig till, då han sade, att denna domstol »var tyvärr den enda specialdomstol som existerade». För att icke tala om egodelningsrätterna glömde han — eget nog vid detta tillfälle — krigsrätterna, hvilka väl få rubriceras som specialdomstolar.

För min del kan jag, som sagdt, icke tänka mig, att här i kammaren något motstånd skall resas mot punkten a), som rör frågan om att anslå 5,000 kronor till krigshofrättens militära ledamöter under kommande år, utan tror jag, att striden kommer att koncentreras om punkten b), angående det lilla tillägg, som der gjorts för att i någon mån tillmötesgå herr Anderssons yrkande. I afseende härför har jag redan nämnt, att denna hemställan går i alldeles samma riktning som Kongl. Maj:ts skrifvelse till nya lagberedningen. Då Kongl. Maj:t säger: var god att skynda på med denna sak, så säga vi: var god att skynda på med saken så mycket, att den om möjligt blifver färdig till nästa år.

Dessutom ber jag kammaren betänka, att, om kammaren afslår mom. b), försvårar kammaren betydligt sina ledamöters i statsutskottet arbete. Blir det en vana att afslå alla sammanjemkningar, som göras för att förebygga strängare yrkanden från motsatta sidans ledamöter, blir det icke möjligt att med dessa träffa uppgörelse. De komma att tänka som så: hvad tjenar det till att släppa vårt strängare yrkande och gå in på en öfverenskommelse, då Första Kammarren ändå alltid stryker densamma.

Jag får således yrka bifall till särskildt punkten a) och sedan äfven till punkten b).

Anslag till krigshof-rätten m. m.

(Forts.)

Herr Falk, Helmer: Detta utskottsbetänkande är grundadt på herr H. Anderssons motion, deri föreslås, att Riksdagen måtte besluta att, jemte det att af Kongl. Maj:t under andra hufvudtiteln till krigshofrätten för nästkommande år begärddt anslag af 5,000 kronor indrages, aflåta skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att svea hofrätt måtte med nästa års början kunna öfvertaga de ärenden, hvilka nu handläggas af krigshofrätten.»

Jag ber att få instämma i största delen af hvad herr von Hedenberg yttrat, men jag skall äfven be att få tillägga något.

Herr Andersson har yrkat, att förevarande 5,000 kronor måtte indragas. Ett bifall härtill skulle haft till följd, att krigshofrätten såsom embetsverk komme att bestå, men utan militära ledamöter och utan möjlighet att handlägga de ärenden, som det åligger dem att behandla. Att ett dylikt yrkande skulle af statsutskottet afstyrkas, var ju att vänta, och så har äfven skett. Men motionären har vidare yrkat, att Riksdagen måtte aflåta en underdänig skrifvelse med anhållan, att sådana åtgärder måtte vidtagas, att svea hofrätt må kunna öfvertaga de ärenden, som nu handläggas af krigshofrätten. Motionären har såsom hufvudsakligt motiv för sin framställning frambållit, att under 1891 icke mer än sexton mål skulle hafva handlagts af krigshofrätten. Det är af en föregående talare redan upplyst, att målens antal är i betydligt stigande. För öfrigt får man väl icke bedöma en domstols verksamhet uteslutande efter *antalet* der handlagda mål. Vissa mål kunna ju vara af så omfattande beskaffenhet och förete så invecklade detaljer, att de kräfva tio å tjugu gånger så mycket arbete som vanliga mål, och i många mål cirkulera handlingarna mellan ledamöterna och tramkalla behofvet af enskilda sammanträden mellan de älmänna. Således bör man icke bedöma krigshofrättens verksamhet efter antalet handlagda mål, utan äfven taga hänsyn till målens beskaffenhet. Nu är visserligen sant, att krigshofrätten kan organiseras på annat sätt än som nu är förhållandet; men jag är icke öfvertygad om, att den kan för ringare kostnad blifva bättre organiserad än nu. Herr Andersson föreslår emellertid, att krigshofrättens mål skola öfverflyttas till svea hofrätt och sätter i fråga, att den afdelning af hofrätten, hvilken komme att handlägga dylika mål, skulle med sig adjungera en eller två militära ledamöter. Domstolen skulle således komma att bestå af antingen fyra civila och en militärledamot eller tre civila och två militära ledamöter. Det kan ju hända att en sådan anordning är möjlig, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att första vilkoret derför är, att äfven *underrätterna* blifva på liknande sätt organiserade. Dessa underrätter, nemligen regementskrigsrätt, garnisonskrigsrätt och stationskrigsrätt, bestå nu af 4 *militära* ledamöter och en *civil* ledamot, auditören. Det skulle ju innebära den största inkonsequens, om en domstol, som i första hand eger att döma *under-*

Anslag till
krigshof-
rätten m. m.
(Forts.)

officerare och *manskap*, skulle fortfarande vara på dylikt sätt sammansatt, under det att förbrytelser, begångna af *officerare*, skulle dömas af en i öfvervägande grad civil domstol, sådan som svea hofrätt. Jag tror icke, att en sådan anordning skulle bidra till att inskräpa den opinion om likhet inför lagen, som likväl här vid lag är af så väsentlig vikt. Då det emellertid ej torde falla sig så lätt att omorganisera *krigsrätterna*, så lärer väl enda möjligheten vara att låta det *militära* elementet i den afdelning af hofrätten, som komme att handlägga militärmål, blifva lika starkt representeradt, som det *nu* är i krigshofrätten, eller att ledamöternas *flertal* utgöres af *militärer*. Den militära sakkunskapens oumbärlighet vid bedömande af krigsrättsmål torde väl, för öfrigt, vara obestridlig. En sådan sakkunskap kan ju icke vara att påräkna hos en civil ledamot af hofrätten. Om krigshofrätten vore så sammansatt, som motionären föreslagit, och det skulle hända, att klagan öfver ålagd disciplinbestraffning der anhängiggjordes, så frågas: skulle det väl vara möjligt för de civila ledamöterna att med tillräcklig säkerhet bedöma, huru vida disciplinstraffet varit berättigadt? Skulle det vara möjligt för dem att bedöma åtal mot officerare för försumlighet, oförstånd och oskiicklighet i uppfyllandet af deras åligganden enligt reglementen och instruktioner? Skulle det vara möjligt för dem att bedöma frågor rörande sjökrigstjensten eller manövern? Skulle det vara möjligt att bedöma, huru vida under krigstillstånd t. ex. en fästningskommendant uppfyllt sin pligt? Jag tror det icke.

Af motionären framhålles ganska tydligt, att sparsamhetsskäl varit i hög grad bestämmande vid motionens affattande, och en föregående talare, friherre von Kræmer, har uttryckt den mening, att krigshofrätten vore »en ohyggligt dyr» inrättning. Det kan ju hända, att någon besparing kunde genom den föreslagna anordningen vinnas, men jag tviflar på att, om en ny division af hofrätten skulle visa sig för ändamålet nödig, besparingen blefve stor. I hvilket fall som helst bör ekonomisk hänsyn vid en sådan fråga som denna tillerkännas mycket underordnad vikt. Det gäller långt mer: upprätthållandet af disciplinen i armén, hvilken der säges utgöra dess lifsluft och lifsnerv. Här föreligger således ett *statsintresse* af största vikt. Utskottet har emellertid i punkten b) hemställt, »att Riksdagen måtte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, så vidt möjligt, redan för nästkommande Riksdag framlägga förslag till krigshofrättens indragning eller ombildning». Jag föreställer mig nästan, att om det militära elementet varit starkare representeradt inom statsutskottet, än nu är förhållandet, hade utskottets hemställan blifvit annorlunda formulerad. Det är äfven en annan omständighet, som jag ber att få framhålla. Jag tror nemligen, att tidpunkten för den ifrågavarande framställningen är något illa vald. En föregående talare har i den omständigheten, att Kongl. Maj:t uppdragit åt nya lagberedningen att taga i öfvervägande, »huru vida krigshofrätten borde indragas eller ombildas samt uppgöra det förslag i ämnet som lagberedningen funne af omständigheterna påkalladt», sett ett skäl för utskottet att göra denna framställning. Denna omständighet talar, enligt min mening, tvärt om för att framställningen *icke* hade bort göras.

Men äfven i ett annat afseende tror jag att tidpunkten är illa vald. Urtima riksdagen har ju blott för några månader sedan beslutat en förändrad organisation i väsentliga delar af landtförsvaret. Finnes väl någon, som i detta ögonblick, och innan tillämpningen af Riksdagens beslut ens hörjät, kan bedöma, hvilka verkningar på krigslagskipningen detta beslut kommer att medföra? Jag tror det icke. Med den utsträckta värnpligt, som nu kommer att inträda, är det ju all anledning förmoda, att disciplinförseelserna blifva talrikare än förut och att således äfven krigsdomstolarnes verksamhet skall komma att ökas. Jag tror likväl icke, att faran i detta fall är så stor från de värnpligtiges sida, ty erfarenheten visar, att det är endast i ringa mån, som krigsdomstolarne sysselsättas med mål, som röra *värnpligtige* eller *indelta armén*. De flesta mål röra *värfvadt* manskap, och den utsträckning af *värfningssystemet*, som den urtima Riksdagen beslutit, torde efter all anledning hafva den effekt, att armén i riklig mån kommer att förses med sådana element, som nog skola sörja för att det icke blifver brist på mål i krigshofrätten. Jag tror således, att Riksdagen icke nu borde genom den skrifvelse, som är ifrågasatt, påskynda afgörandet af en vigtig fråga, utan vänta, till dess erfarenheten rörande den nya arméorganisationen gifvit nödig ledning för omdömet. Måhända kan någon tycka, att jag icke bort taga till ordet i denna fråga. Jag har också tvekat att göra det; men på den plats, der jag nu står, är jag i främsta rummet ledamot af kammaren och i sådan egenskap skyldig lemna de upplysningar, som stå mig till buds.

Anslag till krigshofrätten m. m.
(Forts.)

Friherre von Otter: Den näst föregående talaren yttrade några ord, som gäfvö mig anledning att begära ordet. Han sade, att om det militära elementet varit starkare representeradt inom statsutskottet, skulle sannolikt icke en sådan skrifvelse, som omförmäles i punkten b), kommit att föreslås. Jag vill alldeles icke ingå i något ordande om vare sig huru vida krigshofrätten kan indragas eller ombildas, eller huru vida icke öfver hufvud taget krigshofrätten, sådan den nu är organiserad, gifver tillfredställande resultat med minsta möjliga kostnader.

Skälet, hvarför jag inom utskottet biträdt pluralitetens mening, är, att denna fråga, såsom kammaren väl erinrar sig, har stått på dagordningen under en lång följd af år. Under sådant förhållande och då man ännu icke kommit till någon ståndpunkt, hvarifrån frågan kan lösas, har jag för min del ansett det vara riktigt, att en fråga, vid hvilken fästes en så stor vikt inom Andra Kammaren, äfven i någon mån uppmärksammas af denna kammare. Man bör, enligt mitt begrepp, för att man skall kunna vinna något, vara tillmötesgående, då man så kan, och icke möta hårdt med hårdt. Det är af detta skäl jag biträdt utskottets förslag, och det är af detta skäl jag vill hoppas, att Första Kammaren kommer att biträda det samma.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Det är två saker, hvarom här är fråga. Den ena är *krigshofrättens afskaffande* och

Anslag till krigshof-rätten m. m. den andra är *skrifvelsen*. Hvad beträffar krigshofrättens afskaffande, har Riksdagen redan förut skrifvit derom till Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t har tagit saken i öfvervägande och kommit så långt, att han nu åter satt frågan i gång och öfverlemnad den åt lagberedningen. Saken har blifvit uppskjuten i afbidan på, hvilken vändning frågan om arméorganisationen skulle taga. Sedan denna blifvit, om icke definitivt afgjord, åtminstone tills vidare bestämd, var rätta ögonblicket inne för Kongl. Maj:t att taga förevarande fråga om krigshofrätten i öfvervägande. Jag har suttit tolf år i högsta domstolen såsom militär ledamot, och jag har kommit till den uppfattning, att hinder visst icke finnes för att behandla s. k. krigsrättsmål uti en domstol bestående af både civila jurister och militära ledamöter. Åtminstone går det ganska väl inom högsta domstolen med dess fem civila och två militära ledamöter. Aldrig har jag funnit, att den militära uppfattningen, som af de tvenne militära ledamöterna försvarades, har blifvit underkänd eller förbisedd af juristerna, ehuru de utgjorde majoriteten i domstolen. Men i rent juridiska och formella frågor hafva vi militärer naturligtvis underordnat oss de civila ledamöterna. Jag hyser således icke någon betänklighet mot att indraga krigshofrätten och lägga de mål, som tillhöra densamma, under svea hofrätt. Dock vill jag gerna medgifva, att högsta domstolen har stor hjälp af den utredning, som sker i krigshofrätten; men samma utredning kommer nog att förebringas i svea hofrätt.

Hvad skrifvelsen beträffar, tror jag, att den är temligen öfverflödig, särskildt efter Kongl. Maj:ts skrifvelse till lagberedningen sistlidne december. Den är nu egentligen endast ett uttryck af en nervös otålighet hos en och annan ledamot i Andra Kammaren öfver att icke genast få saken afgjord. Jag anser, som sagdt, skrifvelsen onödig, men å andra sidan är den temligen oskadlig. Helst skulle jag se, att förslaget om densamma förfölle. Detta tror jag vore lämpligast, och jag tror icke, att skrifvelsen skall påskynda frågans afgörande en enda dag.

Herr Alin: I likhet med den siste ärade talaren tror jag, att det är af ganska stor vigt att här skilja emellan de begge frågor, som under diskussionen berörts, sakfrågan och skrifvelsefrågan. Med afseende på skälen för och emot krigshofrättens indragning har jag icke nu något att yttra, utan låter tills vidare bero vid hvad i frågan blifvit af Kongl. Maj:t åtgjort. Men deremot anser jag ej blott i likhet med den siste ärade talaren, att det är obehöfligt, utan äfven att det är olämpligt att besluta en sådan skrifvelse, som föreslås i mom. b). Såsom utlåtandet omförmåler, föreslog statsutskottet i fjor, att Riksdagen skulle ingå med en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville taga frågan om krigshofrättens indragning under ompröfning. Det förslaget förföll derigenom, att kamrarna stannade i olika beslut, men Kongl. Maj:t gick i alla fall statsutskottets mening till mötes genom att lemna det i utlåtandet omförmålda uppdraget åt lagberedningen, och vidtog sålunda just den åtgärd, som statsutskottet måste anses hafva afsett med den

skrifvelse, det 1892 föreslog. Då saken nu står på denna punkt, synes det, som om det vore minst sagdt obehöfligt, att ett förslag framkommit från statsutskottet, att Riksdagen skall uttala en önskan om en viss bestämd tid, inom hvilken förslag till Riksdagen skall inkomma. Jag finner det icke blott obehöfligt, utan äfven mindre passande, ty man får väl förutsätta, att när Kongl. Maj:t tagit saken i sin hand, Kongl. Maj:t också skall bedriva den med tillbörlig skyndsamhet, och innan det visat sig, att så icke skett, bör man icke vidtaga en sådan åtgärd som den här ifrågasatta.

*Anslag till
krigshof-
rätten m. m.*
(Forts.)

På denna grund yrkar jag afslag å utskottets hemställan i mom. b).

Herr vice talmannen: Jag har under de många år, jag varit ordförande i statsutskottet, haft såsom regel att icke ofta besvara kammaren med att afgifva något yttrande. Jag har gjort detta, på få undantag när, endast när frågor förelegat, som behandlats i den afdelning, i hvars arbete jag deltagit, eller om frågan varit af formel natur eller af större betydelse. Då jag i dag gör ett undantag från den regel, jag alltid följt, är det därför, att frågan synes mig hafva en större betydelse, än denna lilla fråga i och för sig sjelf kan anses hafva.

Om jag ser på denna statsutskottets skrifvelse, har statsutskottet icke, såsom den föregående talaren säger, begärt, att förslag inom en viss tid skall framläggas till Riksdagens pröfning, utan utskottet har endast begärt, att förslag *så vidt möjligt är* redan nästa år må för Riksdagen framläggas. Man må kalla detta otålighet, men frågan är icke en fråga för dagen, den har varit föremål för Riksdagens behandling under det nya statsskicket upprepade gånger, ja, redan under det gamla statsskicket vid 1856—1857 årens riksdag. Således, fort har frågan icke gått. 1888 afläts Riksdagens skrifvelse i ämnet, ännu har frågan icke slutbehandlats. Kongl. Maj:t har nu uppdragit åt lagberedningen att taga frågan om hand, men efter detta långa tidsförlopp kan det verkligen kallas för stor otålighet att säga, att man anser frågan vara af den vikt och betydelse, att den om möjligt bör förekomma redan vid nästa riksdag? Det är möjligt, att det kan komma att visa sig då, att hvad som skulle sättas i stället blir dyrare och sämre, men jag tror dock, att det vore lyckligt ur alla synpunkter, att denna fråga så fort som möjligt kunde komma till behandling och afgörande.

Men för att motivera, hvarför jag anser frågans betydelse vara större, än som ligger i denna mycket oskyldiga skrifvelse, vill jag framhålla, att, såsom kammarens ledamöter behagade criura sig, en motion förelåg om indragning af det extra anslaget till krigshofrätten å 5,000 kronor. I utskottet förekom ett annat förslag, att binda tillsammans detta anslag med en skrifvelse. Om ett sådant beslut hade fattats i Andra Kammaren, hvad hade då varit att göra? Fråga hade naturligtvis uppstått, om gemensam votering skulle ega rum eller ej. I fall, såsom jag antager, Första Kammaren skulle velat skilja frågorna åt och därför afslagit en sådan voteringsproposition, så är jag fullkomligt öfvertygad om, att medkammaren

*Anslag till
krigshof-
rätten m. m.*
(Forta.)

skulle afslagit voteringspropositionen, om de icke hopbundits. Frågan hade då förfallit, och resultatet hade blifvit detsamma som vid ett bifall till motionen, eller att de 5,000 kronorna fallit bort. När jag i utskottet motsatte mig att sammanbinda anslaget med en skrifvelse, tog jag mig friheten att tillägga, att jag för min del trodde, att om skrifvelsen modifierades så, som den förekommer i utskottets betänkande, der det heter »att Kongl. Maj:t täcktes så vidt möjligt redan för nästkommande Riksdag etc.», så skulle icke Första Kammaren motsätta sig en sådan skrifvelse, då den redan förut varit med om 1888 års skrifvelse. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det är icke för utskottsafdelningen från denna kammare en oväsentlig sak, att, om den kan träffa — låt oss säga — en öfverenskommelse, sådan som här skett, den känner, att den eger stöd af sin kammare, ty om den icke eger ett sådant stöd, förminskas dess förmåga att arbeta i den rigtning, kammaren önskar, och i ett utskott, sammansatt af ledamöter från båda kamrarna, kommer den del deraf, som eger stöd af sin kammare, att vara den starkaste.

Herr von Hedenberg: Då det af mig framställda yrkandet, om det bifölles, möjligen kunde medföra förväxlingar i fråga om huru beslutet skulle fattas, afstår jag från mitt yrkande och instämmer med herr Alin.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att vidkommande mom. a) i föreliggande punkt endast blifvit yrkad, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas.

Sedermera gjordes proposition enligt detta yrkande, och förklarades densamma vara med ja besvarad.

Vidare anförde herr talmannen, att beträffande mom. b) af nämnda punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels och afslag derå.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Alin* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i mom. b) af 2 punkten i sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—85;
Nej—21.

3 punkten.

*Anslag till
nya lag-
beredningen.*

Herr Ekenman: Ut i den här förevarande punkten har, såsom kammaren behagade af betänkandet finna, statsutskottet föreslagit, att uti de af Kongl. Maj:t föreslagna 35,000 kronor till nya lagberedningen en nedsättning måtte ske af 2,000 kronor. Flere ledamöter från första kammaren, deribland jag, hafva icke biträdt detta af utskottets majoritet fattade beslut. Jag ber att få beträffande denna fråga återföra i kammarens minne, att under en lång följd af år har anslaget till nya lagberedningen utgjort 40,000 kronor. Vid 1892 års Riksdag nedsattes detta anslag till 35,000 kronor. Till innevarande Riksdag har sedermera Kongl. Maj:ts regering gjort ett förslag, att anslaget måtte utgå endast med af den förra Riksdagen såsom nödiga ansedda 35,000 kronor. Skälen för denna nedsättning, om man kan så kalla, hvad utskottet resonerar i frågan, äro efter mitt förmenande ytterst svaga. Det väsentliga skälet består deri, att utskottet säger, icke att icke behof förefinnes af 35,000 kronor, men att en besparing i detta belopp skulle kunna under en viss eventualitet ske, nemligen den eventualiteten, att en eller annan ledamot af lagberedningen afginge, och att platsen sedan någon tid stode ledig, samt att det belopp, som på detta sätt skulle kunna besparas, finge användas att fylla det nödigt befunna beloppet 35,000 kronor. Men jag tillåter mig säga, att om icke en sådan ledighet inträffar, ja, då står man der, då blir det en brist. Det tyckes väl anfnars naturligt och riktigtast, att riksdagen fyller hela anslagsbehofvet, och att, om en sådan eventualitet inträffar, man gör en besparing. Jag får säga, att jag tycker, att utskottets hela resonnement i detta fall är mer än underligt. Jag kan icke finna annat, än att, då icke någon invändning gjorts emot sjelfva institutionen, nya lagberedningen, eller anslagsbehofvet, bör man gå den af Kongl. Maj:t anvisade vägen, och jag ber derfor få yrka att, med afslag å statsutskottets förslag i den föredragna punkten, Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Herr Aunerstedt: Då statsutskottets pluralitet bland skälen för den föreslagna nedsättningen i det af Kongl. Maj:t begärda anslaget åberopat ett yttrande, som af mig vid förra årets lagtima riksdag faldes, må det tillätas mig att ytira några ord i frågan. Den af utskottet föreslagna nedsättningen i lagberedningens anslag betyder, om jag fäster mig vid dess verkningar, att nya lagberedningen hädanefter å sitt anslag skulle komma att sakna alla medel till ersättning åt de tillfälliga ledamöter, som behöfvas för beredningens arbete, för att detta må kunna anordnas på lämpligaste sätt för ett skyndsamt

Anslag till nya lagberedningen. (Forts.) och noggrant fullgörande af det uppdrag, som till beredningen gifvits. De 33,000 kronor, som statsutskottets pluralitet velat anvisa åt nya lagberedningen, äro nätt och jemt tillräckliga att lemna tillgång till betalande af arfvoden till de ständiga ledamöterna i beredningen, vaktmästare, hyra och medeltalet af beredningens öfriga expenser. Beredningens instruktion förutsätter dock, att beredningen vid särskilda frågor behandling skall kunna förstärkas med särskilda ledamöter. Derjemte ligger det i sakens natur, att, då beredningen har att utarbete lagförslag i ett visst ämne, förundersökningar kunna erfordras, hvilka det skulle vara en oförsvarlig tidsförlust och slöseri med arbetskraft att använda de ordinarie ledamöterna att utföra. För att bevisa detta, torde det tillåtas mig att anföra ett exempel, hemtadt från det ämne, som enligt Kongl. Maj:ts föreskrift skall utgöra föremål för beredningens arbete näst efter det, hvarmed den nu är sysselsatt. Ämnet är — som herrarne veta — just det, i hvilket kammaren i nästföregående punkt fattat beslut. Det gäller nemligen en undersökning om möjligheten att indraga krigshofrätten och, om en sådan indragning kan ske, uppgörande af förslag till hvad som skall sättas i stället. Det torde ligga i öppen dag, att för utförande af detta arbete det kan vara behöfligt att åstadkomma en utredning om formerna för krigsdomstolarne i äldre tider och i andra kulturländer, hvilket arbete det skulle vara ett slöseri med arbetskrafter att utföra genom någon af beredningens ledamöter, då denna förberedande undersökning allt för väl med fördel kan utföras af en yngre jurist, van vid dylika arbeten. Likaledes ligger det ej utom möjlighetens gränser att för upprättande af förslaget till krigshofrättens ombildning det kan för lagberedningen vara lämpligt och behöfligt att såsom tillfällig ledamot vid behandlingen af denna fråga paräkna en militär eller en jurist, erfaren inom den militära rättskipningens område. Om anslaget till beredningen bestämmes till 33,000 kronor, skall ingendera af dessa nu nämnda åtgärder kunna af beredningen föreslås eller af Kongl. Maj:t beviljas, så framt icke Kongl. Maj:t vore i tillfälle att från annat håll anvisa medel, hvilket väl icke kan vara lämpligt i fråga om en institution sådan som nya lagberedningen, och måhända äfven komme att föranleda anmärkning från vissa håll inom Riksdagen. För ögonblicket finnas inga besparingar å lagberedningens anslag att tillgå, ty såsom vi se i en följande punkt af statsutskottets betänkande, är det föreslaget, att den från föregående år tillgängliga besparingen å lagberedningens anslag skall i sin helhet användas till ersättande af statskontorets förskott för kyrkolagskomiténs arbete, och för närvarande finnes ej någon ledighet inom lagberedningen. Det förefaller och något inkonsekvent, att just samma sida inom Riksdagen, hvilken förut uttalat anmärkning deremot, att lagberedningens platser syntes väl mycket användas sasom trappsteg för ledamöterna till andra befattningar, nu förordar att, för åstadkommande af tillgångar till bestridande af utgifter, hvilka beredningens instruktion förutsätter såsom nödiga och lämpliga, Kongl. Maj:t skulle vara betänkt på ombyte af ledamöter i beredningen och dröja med tillsättande af ledamotsplatser derstädes för att bespara arfvoden, oaktadt sådant icke skulle vara fördelaktigt för arbetets fortgång.

Dessa skäl synas mig kraftigt mana dertill, att Första Kammaren för sin del bifaller Kongl. Maj:ts proposition och sålunda anvisar medel till upprätthållande af lagberedningens verksamhet under den form, som ovilkorligen är mest bidragande till ett skyndsamt och säkert resultat af beredningens arbete.

*Anslag till
nya lag-
beredningen.
(Forts.)*

Friherre von Kræmer: Det är just icke behagligt att här i kammaren uppträda för att föreslå en afprutning af 2,000 kronor å Kongl. Maj:ts förslag. Jag medgifver, att det är bra litet, och att, då man ej vill pruta mera, det ligger nära till hands att säga, att då vore det så godt att ej pruta något alls. Men denna prutning är dock ej föranledd blott af en sådan der småaktig besparingslust; den har nog djupare rötter. Den är egentligen beroende derpå, att inom utskottet och först inom afdelningen gjorde sig mycket gällande den tanken, att de extra anslagen i allmänhet ej borde lemna några besparingar, att det vore mot anslagens natur, hvilket också borde föranleda, att den besparing, som nu finnes å detta extra anslag, borde, på sätt i en följande punkt blifvit föreslaget, användas ända till sista öret — ja, deri misstager jag mig dock, ty det kommer att stå kvar 9 öre. På grund af denna åsigt, att anslaget icke borde lemna några vidare besparingar, höll också den åsigten på att göra sig gällande, att detta anslag skulle sättas ned till 25,000 kronor, och i stället anvisas de 9,700 kronorna till betäckande af resten. Jag fann mig ej kunna annat än på det allra lifigaste sätta mig emot en sådan nedsättning, väl inseende, att om en gång anslaget blifvit nedsatt till 25,000 kronor under den skenfagra förevändningen, att man tillika anvisat en besparing, så funnes nästa år ingen besparing, och det skälet vore bortfallet, men att få upp anslaget igen från 25,000 kronor, skulle nog det oaktadt icke hafva sig så lätt. Det är därför jag för ingen del ville hafva en sådan nedsättning och helst skulle hafva hållit mig till Kongl. Maj:ts förslag om 35,000 kronor, men då Kongl. Maj:t räknat ut i detalj, att det icke skall gå åt mer än 33,000 kronor, så tror jag, att här kan tillämpas det gamla ord-språket, att man alltid bör tala sanning, men att all sanning ej är helsosam att säga. Nu har emellertid Kongl. Maj:t sagt, att lagberedningen i det hela ej kostar mer än 33,000 kronor, och de små extra utgifter, som den siste ärade talaren omnämnde, komma otvifvelaktigt att kunna betäckas genom besparingar. Skulle det verkligen vara så, som den siste ärade talaren antydde, att på dessa 2,000 kronor berodde, om vi skulle få ett förslag om krigshofrättens afskaffande nästa år, då vore det sannerligen för tidigt att pruta nu, men jag kan ej finna annat, än att då Kongl. Maj:t har räknat ut att det går åt 33,000 kronor till löpande utgifter, äfven för betjening och skrifmaterialier m. m., och då det är praxis, såsom den siste ärade talaren vid ett annat tillfälle upplyste, att, när en fråga behandlas och någon vakans inträffar, den ej fylles förr, än frågan är slutligen afgjord, och en besparing sålunda uppkommer, så tager jag för alldeles gifvet, att under årets lopp någon sådan besparing inträffar, som kan räcka till dessa smärre utgifter. Det är, så att säga, på grunderna till Kongl. Maj:ts förslag, som man kommer till ett sådant

Anslag till
nya lag-
beredningen
(Forts.)

resultat. Kongl. Maj:t har begärt 35,000 kronor, men grundlaget för hans begäran är den uträkning, han gjort, att det icke behöfves mer än 33,000 kronor. Det var på denna grund, utskottet stödde sig, och på denna grund är det också, som jag fortfarande, till den kraft det kan hafva, yrkar bifall till utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr Tamm: Den siste talaren yttrade, att det var icke af någon småaktig sparsamhetslust, som detta anslag blifvit nedsatt, och han har rätt. Jag ber att få återkalla i kammarens minne, huru denna fråga behandlades vid föregående riksdag. Då hade några utskottsledamöter reserverat sig mot statsutskottets förslag att nedsätta detta anslag till 35,000 kronor. Derpå svarade inom denna kammare herr statsministern: Jag kan i år gå in på detta, med vilkor att anslaget åter höjes nästa år. Alltså skulle, tyckes det, konsekvensen bjudit, att Kongl. Maj:t återkommit med en begäran om 40,000 kronor, men den skenbara nedsättningen till 35,000 kronor är riktig därför, att ordföranden i lagberedningen i fjol uppbar 10,000 kronor, men nu uppbar blott 5,000 kronor. Alltså har Kongl. Maj:t vidhållit den åsigt, han då uttalade, att anslaget måste åter höjas till det normala beloppet, ty detta är nu 35,000 kronor.

Min ärade kamrat i utskottet yttrade äfven, att Kongl. Maj:t sjelf har räknat ut, att utgifterna gå till 33,000 kronor, och deruti har han icke rätt. Nej, Kongl. Maj:t har sagt, att de *allra oundgängligaste* fasta utgifterna gå till 33,000 kronor, och att han behöfver något derutöfver, för att, såsom herr Annerstedt sade, betala sådana personer, som inkallas för att gifva upplysningar. För denna utgift, som icke kan på siffran beräknas, behöfves återstoden af de 35,000 kronorna.

Dessutom ber jag få fästa kammarens uppmärksamhet på, att vi ej spara in ett enda öre genom denna nedsättning, ty det som blir öfver, det har Riksdagen sin fulla beslutanderätt öfver. Jag kan då ej förstå, hvarför man i detta fall skulle göra en nedsättning. Har utskottet möjligen haft en önskan att, så att säga, bereda lagberedningen svårigheter, att uttala missnöje mot densamma, då finner jag detta vara ett högst olämpligt sätt, och jag säger, likasom i statsutskottet, att har man en oduglig häst i stallen, så skjuter man den för pannan, men man sätter den ej på svältkur. Derför, och då regeringen förra året uttalade att detta behof var oundgängligt, vill jag ej vara med om en sänkning i detta fall, hvarpå Riksdagen ingenting vinner, och att så att säga mottaga den nye ordföranden i lagberedningen med en sådan klatsch.

Herr Bohnstedt: Då jag inom utskottet biträdt dess förslag, må det tillåtas mig att i någon mån söka försvara detsamma. Jag skall då bedja få belysa denna fråga med några siffror, när jag tror, att de bäst tala för saken. Vi se då, att 1889 voro omkostnaderna för nya lagberedningen 32,953 kronor, 1890: 34,696 kronor, 1891: 32,606 kronor och 1892: 35,385 kronor; således i medeltal under dessa fyra år 33,900 kronor.

Det årliga arfvodet till lagberedningens ordförande var då

10,000 kronor, nu deremot har Kongl. Maj:t i skrifvelse den 31 nästlidne december bestämt ordförandens arvode till 5,000 kronor, och Kongl. Maj:t har sjelf uppgjort planen för lagberedningens verksamhet och beräknat dess behof. Jag tror således, att kammaren icke bör alltför hårdt bedöma utskottets ledamöter, som hafva skyldighet att granska siffrorna och, när de finna siffrorna rigtiga, anse sig äfven hafva skyldighet att låta dem tala. Med stöd af dessa siffror och med stöd af Kongl. Maj:ts eget uttalande om de 33,000 kronorna, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Anslag till
nya lag-
beredningen.*
(Forts.)

Friherre von Kræmer: Jag säger här detsamma som jag sade inom statsutskottet, nemligen att herr Tamms hästkur att skjuta ned hela lagberedningen vill jag icke vara med om. Hans misstauke, att det skulle ligga något sådant, som han uttalade, under det tillstyrkande, som vann utskottets majoritet, tror jag var ogrundad. En sådan nedsättning från 35,000 kronor till 33,000 kronor kan icke vara afsedd att åstadkomma ett sådant resultat, som hela lagberedningens afskaffande. Denna nedsättning är grundad på de skäl, som Kongl. Maj:t anført, och såsom den siste talaren, med sina för flera år uppgjorda siffror, visade, bör en sådan medeltalsberäkning af 33,000 kronor vara den rigtiga, och denna summa således tillräcklig.

Det har alldeles icke varit någon afsigt att gå nya lagberedningen in på lifvet. Vare det långt ifrån att jag skulle vilja vara med derom, utan det är blott, om man så vill, en något längsträckt lust att icke anslå mera än det, som är ytterst nödvändigt, i förening med den mera principiella åsigten, att man icke önskar, att de extra anslagen skola gifva någon behållning. Man bör derfor icke fästa så stor vikt vid utskottets förslag, utan blott betrakta det såsom det föreligger, nemligen såsom en nedsättning från 35,000 kronor till 33,000 kronor. Onekligen hade det varit värre, om något sådant förslag framkommit, som afsett en nedsättning till 25,000 kronor, och att anvisa resten från besparingarna.

Jag tror således, att det knappt kan vara skäl, att Första Kammaren drifver denna fråga till gemensam votering, enär det torde vara otvifvelaktigt, att Andra Kammaren icke ger mer än 33,000.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Fränckel: Jag tror, i motsats mot den siste ärade talaren, att, ehuru den summa, hvarom här är fråga, är liten, det dock är högst angeläget att Första Kammaren låter denna punkt gå till gemensam votering. Här föreligger nemligen, så vidt jag kan finna, alldeles icke frågan om, huru vida detta anslag skall bestämmas till 35,000 kronor eller till 33,000 kronor, utan här föreligger frågan, huru vida man gillar att nya lagberedningen finnes eller icke finnes, huru vida man gillar att denna lagberedning får arbeta på ett sätt, som kan tillgodose de ändamål, för hvilka den nya lagberedningen är tillsatt.

Går man nu till motiven för utskottets afstyrkande hemställan, så äro dessa hufvudsakligen tvenne. Det första motivet säger, att Kongl. Maj:t förklarar sig behöfva endast 33,000 kronor. Men läser

Anslag till nya lagberedningen. man den kongl. propositionen såsom den bör läsas, så står der icke så, utan der står, att Kongl. Maj:t ansett sig nödvändigt behöfva dessa 33,000 kronor för de kända utgifterna, men *derutöfver* behöfves ett anslag på 2,000 kronor för ändamål, hvilka, såsom vi nyss hörde af herr Annerstedt, vore för lagberedningens arbeten nödvändiga, önskliga, billiga och nyttiga.

(Forts.)

Går man sedan till det andra motivet, så stödjer sig detta på hvad dåvarande ordföranden för nya lagberedningen under förlidet år yttrade, då denna fråga var före i Första Kammaren. Men ser man i protokollet, finner man, att detta yttrande är något alldeles annat än det, som utskottet velat använda såsom motiv för nedsättningen. På ett ställe i protokollet säger dåvarande ordföranden för nya lagberedningen, då han yttrar sig om anslaget, följande: »Med den organisation, lagberedningen sålunda erhållit, är det uppenbart, att ett anslag af 35,000 kronor för framtiden är alldeles otillräckligt». Huru man af ett sådant yttrande kan draga den slutsatsen, att dåvarande ordföranden för lagberedningen sagt, att en nedsättning till 33,000 kunde vara på sin plats, kan jag, för min del, icke förklara.

Då jag förfäktat denna ståndpunkt inom utskottet, har jag ansett mig böra äfven inför kammaren framlägga densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

4 punkten.

Understod åt förbättringskolonien vid Hall.

Herr Stråle: Af handlingarna inhemta vi, att genom ett anslag af 15,000 kronor, som i åtskilliga år utgått till kolonien Hall, har koloniens skuld förminskats derhän, att den, vid bokslutet den 1 juli 1892, utgjorde endast 22,078 kronor 61 öre. Med beräkning deraf, att äfven för innevarande år enahanda anslag af 15,000 kronor är beviljadt, antages att koloniens skuld den 1 juli i år uppgår endast till 7,078 kronor 61 öre. Koloniens styrelse framhåller emellertid det oundgängliga behofvet af åtskilliga förbättringar vid kolonien. Kök och matsalar äro otillräckliga, och dessutom erfordras en lämplig byggnad till smedja och verkstad för gröfre slöjd. Dessa behof hafva vitsordats af samtliga vederbörande, och Kongl. Maj:t har med anledning deraf äskat, att anslaget till kolonien Hall måtte för år 1894 fortfarande få utgå med 15,000 kronor. Statsutskottets majoritet har emellertid icke varit af samma tanke.

Statsutskottet säger: »sedan koloniens kapitalskuld blifvit genom Riksdagens mellankomst gulden, synes förvaltningen af denna inrättning böra så ordnas, att bidrag från Riksdagens sida icke vidare må erfordras». Det synes således, som om denna majoritet ansåge

kolonien vid Hall såsom en vanlig välgörehhetsinrättning, der hushållningen bör så ordnas, att inkomsterna räcka till utgifterna. Visserligen är kolonien Hall en välgörehhetsinrättning, kanske en af de viktigaste välgörehhetsinrättningar i vårt land, ty den afser att från förderf och undergång rädda ett stort antal af de ynglingar, som inkommit på brottets bana; och just därför bör den kunna påräkna hjälp äfven ifrån statens sida.

Den 16 november 1892 utgjorde elevantalet 171. Deraf voro 36 nykomna under förvaltningsåret. Huru beskaffade äro dessa nykomna? Jo, 29 hafva varit tilltalade för olofliga tillgrepp, upprepade gånger, delvis med inbrott eller ur annans påbafda kläder, 1 för mordbrand och tillgrepp, 1 för osedlighet och 5 för sysslolöst vagabondlif och grof vanart.

I många år har jag, dels officielt och dels enskildt, följt koloniens verksamhet och tillåter mig därför uttala det omdöme, att denna verksamhet i allmänhet varit ganska tillfredsställande.

Koloniens statistik utvisar, att 304 ynglingar blifvit från kolonien utskrifna. Af dessa hafva visserligen 31 eller 11,79 procent blifvit lagförda för brott och 2 eller 0,76 procent hafva såsom lösdrivare dömts till tvångsarbete, hvarjemte 7 eller 2,67 procent äro sysslolöse eller uppehålla sig med tillfälligt arbete och 5 eller 1,9 procent äro mycket begifna på dryckenskap, men om de öfrige 218 eller 82,88 procent, bland hvilka dock 3 numera aflidne inberäknas, hafva icke annat än tillfredsställande underrättelser ingått.

Styrelsen säger vidare:

»Elevernas *uppförande* har i allmänhet under ifrågavarande tid varit ganska godt. Förseelser och avvikelser från gällande ordningsföreskrifter hafva emellertid förekommit och kunna, efter hvad erfarenheten under föregående tid ådagalagt, i de allra flesta fall, om ock stundom indirekt, tillskrifvas de mera förhårdade och otillgänglige elever, hvilka antingen kort före den för inträde å kolonien föreskrifna åldersgränsen och sålunda vid mera framskriden ålder intagits, eller ock dem, hvilka genom inrotad böjelse för ett kringstrykande lif icke äro mottaglige för vård och uppfostrande behandling under samma former och med de medel, som för det stora flertalet af koloniens elever visat sig verksamma».

När koloniens styrelse varit i tillfälle att konstatera, att 82 procent af de utskrifna eleverna visat ett godt uppförande, då kan man med fullt skäl säga, att ett ganska tillfredsställande resultat vunnits. Jag tror mig också kunna, utan fara för misstag, påstå, att om dessa 82 procent icke varit i tillfälle att genomgå förbättringskursen, hade många af dessa ynglingar helt säkert genom ökad antal brott och högre fängvårdskostnader tillskyndat staten utgifter till vida betydligare belopp än ett årligt anslag af 15,000 kronor. Den moraliska vinsten ligger öppen för hvar och en, att ett så stort antal ynglingar kunna anses vara återgifna åt samhället.

Redan 1864 års strafflag stadgar, att minderåriga barn, som blifvit med brott beträdda, skola kunna intagas å allmän uppfostringsinrättning, om tillgång dertill finnes. Denna tillgång står ännu på papperet, ty det finnes icke någon sådan allmän inrättning; men huru

*Understöd åt
förbättrings-
kolonien vid
Hall.*

(Forts.)

Understöd åtlyckligt är det icke då, att enskilda personer tagit initiativ till och förbättrings-åvägabrakt en sådan uppfostringsanstalt.

kolonien vid

Hall.

(Forts.)

Om en statsinstitution anordnas för ändamålet, är det högeligen att befara, att denna inrättning i det allmänna begreppet blir ansedd som en fångvårdsanstalt och att de, som efter föreskrifven kurs blifva utskrifna, komma att betraktas som frigifna fångar. Hvad inverkan detta har på möjligheten för dem att återgå till samhället, kan hvar och en lätt tänka sig.

Jag säger ännu en gång, huru lyckligt att en sådan inrättning kommit till stånd! Med bidrag från landsting, kommuner och enskilda och genom statsanslag och tillskott från fångvårdsanstalternas besparingskassor har denna koloni uppehållits. Såväl kolonien som dess räkenskap stå under offentlig kontroll.

Om, såsom utskottets majoritet vill, en del af det utaf Kongl. Maj:t begärda anslaget vägras, måste ju ett sådant beslut ovilkorligen leda derhän, att kolonien antingen blir tvingad att å nyo skuldsätta sig eller också minska elevantalet. Styrelsen upplyser, att ehuru elevantalet ökats ifrån 150 till 171, hafva utgifterna för förvaltningen likväl icke blifvit större. Det är kostnaden för utspisningen, som tynger på budgeten.

Statsutskottet säger vidare:

»Bifall till förevarande framställning i denna del är, enligt utskottets mening, icke tillrädligt äfven från den synpunkten, att ett sådant bifall måste befaras kunna leda till andra liknande anslagsfordringar icke blott från koloniens styrelse utan jemväl från andra håll.»

Hvad kolonien Hall angår, hoppas jag, att en hemställan om statsanslag alltid kommer att ega rum. Och kan det vara staten värdigt att ej med anslag understödja koloniens lyckade verksamhet?

Ett önskningsmål beträffande denna verksamhet återstår, hvilket jag ofta officiellt och enskildt framhållit, det nemligen, att på koloniens ganska vidsträckta område torpen anordnas så, att förtroendegifvande elever kunna der på viss tid, före utskrifningen, blifva anställda såsom vanliga drängar och åtnjuta all den frihet, som kan ega rum utan annan kontroll än tillsyn af en husbonde, bosatt utom inrättningen.

Det är tydligt, att en stor olikhet förefinnes, om elever utskrifvas direkt från kolonien, eller om eleverna hafva intyg, att de en viss tid, t. ex. 6 månader, varit i tjänst hos en torpare och under denna tid skött sig ordentligt. Jag vågar påstå, att skilnaden är ganska väsentlig.

Visserligen har koloniens styrelse sökt bereda åtskilliga förtroendegifvande ynglingar större frihet, men enligt min tanke äro tillfällen dertill icke tillräckliga.

Då nu denna kammares samtliga ledamöter inom utskottet reserverat sig emot beslutet, hoppas jag med tillförsigt, att kammaren bifaller den kongl. propositionen, hvarom jag vördsamt anhåller.

Friherre von Kræmer: Då frågan om kolonien Hall första gången förevar här i kammaren, jag vill minnas att det var år 1879,

lydde det kongl. förslaget på, att i anslag till kolonien Hall skulle gifvas 50 öre per dag för hvarje elev. Tillika antyddes, att det vore fråga om att inrätta en hel mängd sådana anstalter, och att kolonien Hall egentligen var så att säga det första steget, och att man sedermera skulle etablera ett helt system af sådana »hallar» öfver allt i landet, med anslag och understöd från statens sida.

*Understöd åt
förbättrings-
kolonien vid
Hall.*
(Forts.)

En numera afliden ledamot af Andra Kammaren, herr Key, var den, som först opponerade sig häremot, och här i kammaren tillkom då mig skyldigheten att försvara statsutskottets afstyrkande i denna sak. Statsutskottets afstyrkande bifölls, och Riksdagen beslutade icke något sådant tillskott. Men Kongl. Maj:t gaf dock redan samma år, vill jag minnas, ur fångvårdsanstalternas besparingskassor samma anslag, som blifvit afslaget af Riksdagen, eller 50 öre per dag för hvarje elev. Kolonien Hall fortfor således att lefva, men den stora ansatsen att öfver hela landet inrätta en mängd sådana anstalter var afstyrd.

Jag hemställer till eder, mine herrar, om det, helst i dessa betryckta tider, hade för budgeten varit nyttigt att man nu haft ett sådant system. Det hade nästan blifvit en hufvudtitel för sig själf.

Sedermera, år 1883, förekom denna fråga för andra gången här i kammaren. Det begärdes då icke dessa 50 öre per dag för hvarje elev, eftersom de redan voro anvisade af fångvårdsanstalternas besparingskassor, men det begärdes, att den skuld, som inrättningen åsamkat sig, skulle afbetalas med ett årligt anslag ifrån Riksdagen af 15,000 kronor under 12 års tid. Anslaget skulle vara till afbetalning å kapitalet och betalning af ränta. Jag var då oförhindrad att deltaga i tillstyrkandet häraf, ty saken hade då inskränkts till denna enda inrättning. Att denna gjordes skuldfri, då den var afsedd för ett i allmänna lagen antydt ändamål, och då den särskildt mycket anlätades vid rättsskipningen i Stockholm, det föreföll mig lämpligt.

Nu anföres såsom särskild förtjenst, att det har gått ett år fortare med skuldbetalningen. Detta torde dock till stor del komma deraf, att utskott och Riksdag mer och mer accentuerat, att anslaget skall användas till kapitalafbetalning. Vid sistlidne riksdag angafs också alldeles bestämdt, att hela beloppet skulle användas till afbetalning af kapitalet. Derå återstår därför icke mera än något öfver 7,000 kronor. Också kan det ju icke vara någon fråga om, att icke ett anslag till detta belopp borde gifvas, och derom har icke heller inom utskottet varit någon tvekan. Men uti anförandet till statsrådsprotokollet rörande denna sak omförmäles, att styrelsen för kolonien Hall, utom den slutliga betalningen af skulden, önskar åtskilliga nybyggnader. Det nuvarande köket och matsalarna i källarvåningen tycker styrelsen icke om. Den älskar icke »våningen inunder». Den vill hafva särskilda byggnader för detta ändamål. Jag är icke i tillfälle att genom någon på stället tagen kännedom kunna intyga, att dessa byggnader äro nödvändiga, och jag böjer mig således för styrelsens mening i det tallet och antager, att de äro nödvändiga. Jag är också af den tanken, att, då vi nu sedan år 1883 årligen anslagit 15,000 kronor till den ifrågavarande inrättningen, vi äfven i år böra

Understöd åtgöra det. Jag skulle dock för min del hafva önskat, att det strax förbättrings- hade gjorts ett sådant förbehåll, som ifrågasattes under diskussionen kolonien vid statsutskottet. Det skulle hafva stått någonting af ungefär följande Hall. lydelse: »Härmed har utskottet velat uttrycka den mening, att förvaltningen af inrättningen bör så ordnas, att vidare bidrag från Riksdagens sida icke må erfordras». Detta alternativ föll emellertid, och det som nu utgör utskottets förslag antogs, och dermed förföll den nämnda anmanande motiveringen.

(Forts.)

Jag har velat anföra detta, på det att man, i fall man erinrar sig mina föregående uppträdanden i denna fråga, icke må undra på, att jag nu är med om anslaget i sin helhet. Jag är en vän af kolonien Hall, men en kylig vän, och jag skulle önska, att denna inrättning så stälde sin ekonomi, att den, sedan den fått så många och kraftiga handtag af staten, hädanefter kunde reda sig sjelf.

Då jag emellertid denna gång icke lyckades genomdrifva min särskilda åsigt angående denna lilla mellansats, som bort införas framför det slutliga tillstyrkandet af de 15,000, och då jag icke heller ansett denna min åsigt vara af så stor vikt, att den borde göras till föremål för en särskild reservation, så har jag slutit mig till de öfrige ledamöternas inom utskottet reservation, och kan nu äfven sluta mig till yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lundin: Nekas kan ju icke, att det är olyckligt att vi här i landet skola vara i behof af en sådan inrättning, som den nu ifrågavarande kolonien Hall. Men att den haft mycken nytta med sig och räddat ofantligt många fallna ynglingar och derigenom varit till stor nytta för samhället, derom kunna vi väl alla vara ense. Man har från flera håll velat påstå, att en misshushållning med medlen egt rum. Verkliga förhållandet är dock, såsom också den näst föregående talaren anförde, att elevernas antal ökats utan att kostnaderna därför blifvit större. Styrelsen har äfven framhållit, att behofvet af vissa nybyggnader är synnerligen trängande. Att nu göra en inskränkning i anslaget till denna inrättning tror jag icke vara välbetänkt. Då kolonien fått betala sin skuld, kan ju statens bidrag minskas, men icke nu. Den förste talaren har så varmt och vältaligt skildrat denna institutions många fördelar och stora och välsignelsebringande verksamhet för samhället, att jag nu skall inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag på utskottets hemställan.

Friherre von Kræmer: Blott ett par ord! Jag hade icke tänkt ingå i något svaromål angående antalet af de genom koloniens åtgärd räddade med anledning af den förste ärade talarens yttrande, att det var 89 procent af de från inrättningen utskrifue, som blifvit definitivt räddade; men när den siste ärade talaren skärpt detta yttrande till att det är ett »ofantligt» antal unge män, som blifvit räddade, så nödgas jag dock, för att man icke skall få öfverdrifna föreställningar om saken, framkomma med en sifferuppgift. Såsom i styrelsens egen berättelse nämnts, har antalet elever, som från början af koloniens verksamhet blifvit derifrån utskrifue till tjenst eller

annan verksamhet, utgjort 263, af hvilket antal, såsom den förste talaren nämnde, 82 procent blifvit definitivt räddade. Hvad göra dessa 82 procent? Det är 218 stycken. *Understöd åt förbättringskolonien vid Hall.*

Ett resultat af 218 räddade vill jag hvarken ur statsrättslig eller religiös synpunkt ringakta, men icke kan det kallas stort och allra minst ofantligt efter 16¹/₂ års verksamhet och med så stort statsunderstöd.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

5:te punkten.

Gäldande af förskott till en komité.

Herr Bergström: Här är fråga om att godtgöra förskott, som statskontoret enligt särskilda kongl. bref utbetalt till komitén för utarbetande af förslag till lagbestämmelser med anledning af framställningar af kyrkomötet och Riksdagen rörande ändring i kyrkolagen m. m. Dessa förskott uppgå tillsammans till 21,026 kronor 40 öre. Kongl. Maj:t har föreslagit, att dessa förskott skulle gäldas på det sätt, att af en befintlig besparing å anslaget till nya lagberedningen 9,717 kronor 49 öre, borde användas ett belopp af 9,026 kronor 40 öre och att Riksdagen skulle på extra stat anvisa hvad derutöfver erfordrades eller 12,000 kronor. Det är detta förslag, hvaröfver statsutskottet haft att yttra sig och hvaröfver utskottet yttrat sig på följande sätt: Sedan utskottet förmält, att enligt hvad af statsrådsprotokollet framginge, den tillgängliga besparingen från föregående år å anslaget till nya lagberedningen uppginge till 9,717 kronor 49 öre, men att, då Kongl. Maj:t icke föreslagit att använda hela detta belopp utan endast 9,026 kronor 40 öre till betäckande af förskottet till kyrkolagskomitén, såsom besparing å anslaget till nya lagberedningen, ett belopp af 691 kronor 9 öre komme att kvarstå, yttrar utskottet, att utskottet hyser den uppfattning, att uppläggande af besparingar å extra anslag för ändamål, sådana som nya lagberedningen, icke bör förekomma, utan hvad som ej för året af det extra anslaget erfordras i stället bör användas för statsregleringen, och att utskottet därför ansett lämpligt, att jemväl berörda återstod, 691 kronor 9 öre, användes för gäldande af ifrågavarande förskott. Utskottet hemställer därför, att Riksdagen må, för gäldande af statskontorets förskott till omnämnda komité, dels medgifva att besparingarna å nya lagberedningens anslag vid 1892 års slut, 9,717 kronor 49 öre, må dertill användas, dels och anvisa på extra stat för år 1894 ett belopp af 11,309 kronor.

Gäldande af
förskott till
en komité.
(Forts.)

Mot detta statsutskottets resonnement och förslag har jag för min del ingenting att invända. Jag kan erkänna det rigtiga i den af utskottet uttalade åsigten, att det icke är lämpligt att upplägga besparingar på extra anslag, utan att hvad som uppkommer i besparing å sådana anslag bör användas till statsregleringen.

Men jag kommer nu till något, hvaremot jag har mycket att anmärka. Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har för Kongl. Maj:t redogjort för de olika sätt, hvarpå ifrågavarande förskott skulle kunna gäldas. Han omnämner, att en utväg vore att använda besparingarne å de ordinarie anslagen under hufvudtiteln såsom någon gång tillförene skett, men han fäster tillika uppmärksamheten på, att det icke vore lämpligt att nu förfara på samma sätt med dessa besparingar, enär Kongl. Maj:t den 31 december förlidet år af desamma anvisat ett belopp af 17,500 kronor att användas till svea hofrätts förstärkning med en öfvertalig division under ett år, räknadt från och med den 1 september 1893. Han föreslår därför det sätt för betäckande af ifrågavarande förskott, som jag omförmält.

Af denna redogörelse, hvilken jag för min del anser vara gjord för Konungen och icke för statsutskottet, har statsutskottet tagit sig anledning att inlåta sig i åtskilligt löst, jag vore frestad säga prat, man säger resonnement, hvarmed utskottet helst bort hålla inne och hvilket icke hade förtjent något bemötande, om icke dess innebörd vore, att statsutskottet ansåg Riksdagens rätt hafva blitvit för nära trädd derigenom, att Kongl. Maj:t på egen hand anordnat en division till förstärkande af svea hofrätt under ett år, utan att anlita Riksdagens medverkan därför. Statsutskottet yttrar nemligen, att Kongl. Maj:t under hvarje af de tre föregående åren 1890, 1891 och 1892 begärt extra anslag för upprätthållande af en sådan sjunde division och att, när 1892 års riksdag beviljade det då begärda anslaget af 17,500 kronor för året 1 september 1892—31 augusti 1893, Riksdagen uttalade den förväntan, att den då ännu befintliga balansen af till hofrätten instämnda och värdjade mål måtte under åren 1892 och 1893 varda i det närmaste afarbetad och att således vidare anslag för ändamålet än det då beviljade icke komme att erfordras. Nu har Riksdagens förväntan icke gått i fullbordan; den har slagit fel och Kongl. Maj:t har således rätteligen handlat, då Kongl. Maj:t förstärkt hofrätten med en öfvertalig division för ytterligare ett år. Detta har emellertid icke varit i statsutskottets smak. Det säger: »När emellertid hofrättens förstärkning med en öfvertalig division af Kongl. Maj:t den 31 sistlidne december pröfvats erforderlig jemväl för år 1894 — (det vill rätteligen säga, för året från och med den 1 september 1893 till den 1 september 1894) — har Kongl. Maj:t, i stället för att, på sätt vid tre föregående riksmöten egt rum och sålunda synes äfven i detta fall lämpligen hafva bort ske, af Riksdagen äska extra anslag för denna division, anvisat erforderligt belopp af besparingarna å de ordinarie anslagen under hufvudtiteln, till följd hvaraf endast en del af dessa besparingar är disponibel för täckande af omförmälda förskott.»

Hade nu på sätt, efter hvad jag förspott, varit i fråga, i stället för ordet »lämpligen» stått »rätteligen», så hade statsutskottets missgrepp

varit ännu större än nu, men i alla fall innebär yttrandet ett för-*Gäldande af*
 nekande af Kongl. Maj:ts obestriddiga rätt att efter behof förstärka *förskott till*
 arbetskrafterna i rikets kollegier och hofrätter. Det är en befogenhet, *en komité.*
 som Kongl. Maj:t hittills obestriddigen ansetts ega och hvaraf Kongl. *(Forts.)*
 Maj:t också oklandradt begagnat sig. Sådant sker årligen i hvad angår
 kammarrätten. Men då kostnaden för denna rätts förstärkning är så
 obetydlig, att Kongl. Maj:t kan bestrida den utan att vända sig till
 Riksdagen, får Riksdagen ingen framställning derom. Nu är dess
 värre justitiedepartementet ett fattigt departement. Besparingarna å
 de ordinarie anslagen under andra hufvudtiteln äro de minsta som
 finnas i något departement. Anledningen, hvarför Kongl. Maj:t under
 hvarje af de tre föregående åren begärt extra anslag till förstärkning
 af svea hofrätt med en sjunde division har varit brist på medel.
 Derfor har anslag begärts. Då Kongl. Maj:t funnit sig vara i tillfälle
 att reda sig utan att begära extra anslag, så hade, synes mig, stats-
 utskottet bort vara tacksamt därför och icke inlåtit sig i något klan-
 der. Men pudelns kärna är, att statsutskottet förmenar, att Kongl.
 Maj:t icke har rätt att förstärka denna hofrätt med en öfvertalig divi-
 sion utan att anslag dertill af Riksdagen beviljats. Hade Kongl.
 Maj:t nu begärt erforderligt anslag, hade Kongl. Maj:t naturligen ut-
 satt sig för äfventyret, att Riksdagen afslagit en sådan begäran.
 Sådant skulle ju lätt kunnat hända, då de öfverspända förväntningar,
 som år 1892 af Riksdagen uttalats, icke gått i fullbordan, utan det
 visat sig, att en sjunde division fortfarande vore behöflig, så vida
 icke de rättssökande skulle blifva otroligt lidande derigenom, att de-
 ras mål och ärenden blefve afgjorda långt fram i tiden och senare
 än som bort ske.

Det är nämnda resonement som jag ogillar och som jag önskar
 icke måtte kvarstå i den skrifvelse, Riksdagen kommer att afåta med
 anledning af Kongl. Maj:ts framställning.

Jag föreslår därför, att hela den onödiga motiveringen, som är
 grundläggande för statsutskottets tadel af att Kongl. Maj:t icke begärt
 anslag till en sjunde division, utan anordnat en sådan genom använ-
 dande af tillgängliga besparade medel, måtte utgå, nemligen från och
 med stycket å sidan 10, som börjar med orden »I öfverensstämmelse
 med» till och med det stycke å sid. 11, som börjar med »När emeller-
 tid» och slutar med orden »för täckande af omförmälda förskott».
 Hvad som kommer att kvarstå är tillräckligt för att motivera utskot-
 tets från Kongl. Maj:ts framställning afvikande förslag, nemligen att
 hela den kvarstående besparingen på anslaget till »nya lagberednin-
 gen» bör så långt den föreslår användas till betäckande af förskotten
 till kyrkolagskomitén.

I det följande stycket böra orden »i öfrigt» strykas.

Jag är viss på, att denna kammare icke vill gå löst på de kongl.
 prerogativen utan bevara dem oqvalda. Det är detta som betingat
 mitt yrkande.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till samman-
 trädets fortsättande kl. 7 e. m.

Gäldande af
förskott till
en komité.
(Forts.)

Herr von Hedenberg: Då jag försummat att, i likhet med öfriga kamrater i utskottet, reservera mig mot motivering i denna punkt, ber jag få nu göra det och hemställer, att de båda styckena å sid. 11, hvilka börja, det ena med — »Med anledning af» — och det andra med — »När emellertid» — måtte utgå.

I öfrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Friherre von Kræmer: Det hördes på herr Bergströms yttrande, att han var djupt initierad i hvad som passerar i statsutskottet, då han till och med visste, att vid korrekturläsningen ordet »rätteligen» utbyttis mot »lämpligen». I allt var han dock ej så väl underrättad, ty om jag förstod honom rätt, så antog han, att inom statsutskottet herskat någon motvilja mot hofrättens förstärkning med en sjunde division. Detta är ett misstag. Den fraktion af statsutskottet, som dikterade det resonnement, som den ärade talaren klandrade, stödde sina betänkligheter på den gamla föreskriften af den 12 maj 1841, angående Kongl. Maj:ts rätt att anvisa medel å hufvudtitlarnes allmänna besparingar. Som bekant, består denna rätt i att Kongl. Maj:t skulle ega använda besparingarne till sådana icke af Riksdagen förut pröfvade ändamål, som äro af alldes tillfällig beskaffenhet, och icke till årliga löner och arfvoden. Nu har Kongl. Maj:t använt dessa besparingar till ytterligare ett års arfvoden åt en öfvertalig division i svea hofrätt. Detta kan visserligen icke kallas årliga löner och arfvoden, enär anslaget blott anvisats för ett år; ändamålet är äfven af tillfällig beskaffenhet. Men deremot är det si och så med den saken, att det icke skulle vara ett af Riksdagen förut pröfvadt behof. Behofvet af en sjunde division har pröfvats af Riksdagen, om ock ej särskildt för 1894. Så alldes utan skäl är således icke den betänklighet, som hysts af denna fraktion af statsutskottet angående Kongl. Maj:ts rätt att på detta sätt disponera besparingarne å hufvudtiteln. Men då statsutskottet i alla fall kommit till sådant slutligt resultat, att utskottet ej låtit denna betänklighet inverka på sitt slutliga beslut, utan låtit vid hvad som gjorts bero, så finner jag, i likhet med herr Bergström, detta resonnement öfverflödigt, och har därför vid denna punkt anmält min reservation mot vissa delar af motiveringen. Jag vill dock icke utsträcka dessa »vissa delar» fullt ut så långt som han gjorde. Han ville stryka motiveringen ifrån orden »I öfverensstämmelse med» på sidan 10, men då skulle man förlora hela uppgiften om, att det finnes en behållning å anslaget till nya lagberedningen, »hvilken vid 1892 års slut uppgick till 11,717 kronor 49 öre, deraf dock 2,000 kronor redan blifvit af 1892 års riksdag till annat ändamål anvisade» och att således »ett belopp af 9,026 kronor 40 öre lämpligen borde användas till ersättande, så långt det försloge, af förut nämnda förskott»; och sedermera skulle man äfven förlora hela resonnementet i fråga om ersättande af återstoden af förskottet. Men allt detta behöfves för att i någon mån motivera slutklämman, hvartill utskottet kommit.

Deremot är jag helt och hållet af hans tanke, att det öfriga af resonnementet gerna kunde vara borta och instämmer med honom deri att, då 1892 års riksdag, under uttalande af »den förväntan, att

den då ännu befintliga balansen af till hofrätten instämnda och väjdade mål måtte under åren 1892 och 1893 varda i det närmaste afarbetad», förutsatt att »således vidare anslag för ändamålet än det då beviljade icke komme att erfordras», men denna förväntan icke slagit in, Kongl. Maj:t sökt ställa sig Riksdagens önskan till efterrättelse, så till vida att Kongl. Maj:t icke äskat något nytt anslag. Detta är ju icke annat än en sak, hvaröfver Riksdagen bort vara belåten. Men å andra sidan är dock denna fraktion i statsutskottet icke riktigt belåten med, att anslag anvisats å de allmänna besparingarne till af riksdagen förut pröfvadt ändamål. Dessa två föreskrifter, den gamla af 1841 och den nya af 1892, stå i strid mot hvarandra, och jag säger som en utskottets ledamot af Andra Kammarne: »det är icke så lätt, att under sådana förhållanden vara Kongl. Maj:t».

Under alla dessa förhållanden anser jag lika med herr Bergström, att en strykning af resonnementet angående anslaget till en extra sjunde division borde ega rum. Men jag vill, lika med herr von Hedenberg — om jag uppfattade honom rätt — icke stryka mer än å sidan 11 från och med »Med anledning af den i statsrådsprotokollet» och till och med »omfördälda förskott». Att i likhet med hvad herr Bergström yrkade äfven stryka orden »i öfrigt» i nästföljande stycke, har jag ingenting emot. Hvad jag yrkar är detsamma, som inom statsutskottet yrkades, ehuru det då icke ledde till någon påföljd.

Jag yrkar således, att de angifna styckena å sidan 11 måtte utgå ur motiveringen. I afseende å klämman har jag endast att yrka bifall.

Herr Bergström: Ehuru hvad enligt mitt förslag skulle komma att kvarstå af statsutskottets motivering vore tillräckligt för att motivera den hemställda statsutskottet gjort, så vill jag icke i småsaker vara stridig, utan skall gerna i viss mån frånträda mitt yrkande och lika med friherre von Kræmer och herr von Hedenberg hemställa, att endast de två styckena å sidan 11, som börja, det ena med »Med anledning af» och det andra »När emellertid hofrättens förstärkning», utgå.

Men jag har lust att säga någonting, som uttrycker min enskilda uppfattning i saken och huru jag skulle i förevarande fall handlat. Om jag varit justitieminister och haft att föreslå ett sätt att gälda ifrågavarande förskott och anordna hofrättens förstärkning med en sjunde division, så skulle jag af ömhet och mänhet om de ringa besparingarne under justitiedepartementet föreslagit Kongl. Maj:t att för sist berörda ändamål hos Riksdagen begära på extra stat ett anslag af 17,500 kronor för året från och med den 1 september 1893 till den 1 september 1894, trots det, att den af 1892 års riksdag uttalade förväntan icke gått i fullbordan.

Derigenom hade man möjligtvis utsatt sig för äfventyret, att riksdagen i känslan af sviken förväntan vägrat detta anslag, men derigenom hade, enligt min tanke, frågan om hjälp för de rätt-sökande icke förfallit, utan då skulle jag såsom en urtima ratio tillstyrkt Konungen att af besparingarne anvisa 17,500 kronor för upprätthållande af en öfvertalig sjunde division i hofrätten. Det

*Gäldande af
förskott till
en komité.
(Forts.)*

Gäldande af hade då möjligen blifvit en konflikt mellan rådgifvaren och statsutskottet. Det är möjligtvis det, den nuvarande justitieministern velat undvika, och därför borde statsutskottet, enligt mitt tycke, hålla honom räkning.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan annat yrkande icke förekommit, än att densamma skulle bifallas, men att i afseende på motiveringen yrkats af friherre *von Kræmer*, med hvilken herr *Bergström* förenat sig, att de å 11 sidan i det tryckta utlåtandet förekommande stycken, som börja med orden »Med anledning af den i statsrådsprotokollet» och »När emellertid hofrättens förstärkning» skulle utelemnas.

Härefter gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan, hvilken proposition förklarades vara med ja besvarad.

Vidare gjordes proposition på godkännande af friherre *von Kræmers* nyssnämnda yrkande i afseende på motiveringen; och förklarades jemväl denna proposition vara med ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 14 och 15 innevarande februari bordlagda utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckt motion angående förslag till straffbestämmelse för ocker vid vissa penningeförsträckningar, samt

n:o 8, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Upphäf-
vande af
frälsemäns
rätt till sär-
skildt forum.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum.

Herr af Burén: I en tid, då man synes alltför mycket vilja förändra det bestående, undrar jag visst icke öfver, att lagutskottet kommit med förslag om upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum. För min ringa del vill jag likväl yrka afslag å detta utskottets förslag. De skäl, som utskottet anfört för sitt tillstyrkande, finnas hänvisade på sidan 8. Utskottet säger nemligen der, att »på väsentligen *enahanda* skäl, som dem lagutskottet tillförene anfört för vidtagande af den reform, hvarom vid innevarande riksdag å nyo väckts förslag, anser sig utskottet böra tillstyrka antagandet af lagbestämmelser, hvarigenom frälsemäns rätt till särskildt forum skulle komma att upphöra.» Dessa skäl, som närmare angifvas på sidan 7, skulle, så vidt jag kan förstå, vara att denna förmån orsakar ridderskapets och adelns ledamöter besvär, kostnader och olägenheter, och att det skulle vara en fördel för ridderskapet och adeln, om denna förmån borttoges. Men jag vet icke, hvarifrån lagutskottet hemtat detta skäl för sitt tillstyrkande af motionen. År 1869 har ridderskapet och adeln sagt, att det *icke* samtyckte till denna förändring, och nu säger motionären, att *nu* torde hos ridderskapet och adeln åsigtarna och tänkesätten härom hafva förändrats, och insigt vunnits derom, att frälsemäns rätt till särskildt forum är mer till olägenhet än till fördel. Ja, det är både motionärens och lagutskottets åsigt, att så är förhållandet; men då ridderskapet och adeln vilja behålla denna olägenhet, hvarför kunna de icke få det? Säkert är, att det återstår för utskottet och motionären att bevisa olägenheten för ridderskapet och adeln att t. ex. i Stockholm m. fl. städer vara befriad från bouppteckningsarfvode till magistraten och att ej behöfva i underrätterna söka reda på bouppteckningar m. m. och der tvista om arf och testamenten samt förmynderskapsärenden. Jag tror för visso icke, att det skett någon ändring i ridderskapet och adelns åsigt om saken sedan år 1869, utan hvad de tänkte då, tänka de nog fortfarande, och det lär väl ändå icke gerna gå för sig att upphäfva dessa deras sista privilegier utan deras hörande. Jag vet icke hvad skälet annars skulle kunna vara, om icke att än ytterligare konstatera, att ridderskapets och adelns politiska mission för alltid är avslutad, ty det skälet att lagstiftningsåtgärden är tidsenlig och verkande till enhet i lagskipningen kan ej vara allvarligt menadt, då vi lefva i en tid, som vill, Gud bättre, vända upp och ned på nästan allting, och öppet och klart måste det vara för hvar och en att enheten i lagskipningen ej rubbas deraf, att ridderskapet och adeln får behålla kvar denna lilla återstod af gamla privilegier. Då jag sålunda hyser en annan mening än utskottet och motionären, ber jag som sagt är, herr vice talman, att få yrka afslag.

Upphäf-
vande af
frälsemäns
rätt till sär-
skildt forum.
(Forts.)

Herr Annerstedt: Då lagutskottet tillstyrkt riksdagen att för sin del antaga det lagförslag, som nu föreligger till behandling, har lagutskottet dervid ställt sig på riksdagens ståndpunkt, och de skäl, som för Riksdagen tala för att för dess del bifalla förslaget, kunna i korthet angifvas sålunda, att förslaget är egnadt att åstadkomma större enhet i lagstiftningen än för närvarande är fallet. Detta måste från riksdagens synpunkt vara ett giltigt skäl för bifall till försla-

Upphävande af frälsemäns rätt till särskildt forum. (Forts.)

get, men hvad ridderskapets och adelns uppfattning om förslaget lämplighet eller icke angår, så är det en sak, hvarom lagutskottet icke haft den aflägsnaste tanke — åtminstone har jag för min del såsom medlem af lagutskottet icke haft det — att uttala någon åsigt. Såsom den förste talaren antydde, är denna lagförändring af den beskaffenhet, att för dess giltighet erfordras bifall af ridderskapet och adeln, och att ridderskapet och adeln vid fattandet af sitt beslut ser saken från sin synpunkt, är lika naturligt, som att Riksdagen, då den fattar beslut i frågan, ser saken från sin. Detta är enligt mitt förmenande hvad 1893 års lagutskott uttalat, då det säger: »på väsentligen enahanda skäl som lagutskottet förut uttalat» o. s. v. Jag antager, att lagutskottets samtliga ledamöter, som godkänd betänkandet, med angifna uttryck velat uttala, att önskvärdheten af enhet i lagstiftningen utgör hufvudskälet, men att derjemte, så vidt Riksdagen kunnat finna, lagstiftningen i ämnet för öfrige svenske medborgare är ordnad på sådant sätt, att det icke borde anses innebära någon orimlighet att antaga möjligheten deraf, att ridderskapet och adeln skulle finna med sin fördel förenligt att bifalla den föreslagna ändringen. Dessa äro de skäl, som föranlett lagutskottet att tillstyrka bifall till det framlagda förslaget, hvilket jag värdsamt yrkar äfven måtte blifva kammarens beslut.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Jag är icke jurist och kan således icke bestämdt säga, om det är någon särdeles stor fördel för ridderskapet och adeln att få behålla detta privilegium eller icke, men hvad jag vet är, att om Riksdagen antager detta förslag och skrifer till Kongl. Maj:t i ämnet, lär Kongl. Maj:t icke underlåta att höra ridderskapet och adeln, som för närvarande äro samlade. Ridderskapet och adeln blifva då i tillfälle att pröfva saken från sin synpunkt, och jag tror alldeles icke, att det kan skada. 1869 års adelsmöte afslog saken, men det bevisar ingenting. Jag har i flera år varit med om sammanträden och sett, huru man t. ex. en gång afslog afskaffande af giftomannarätten öfver myndig qvinna, men det hindrade icke, att nämnda rätt några år derefter utan svårighet upphäfdes. Jag tror därför, att det vore lämpligt att underställa saken ridderskapets och adelns pröfning, och på den grund anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 11 och 14 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring i vissa delar af värnpligtslagen.

1 punkten.

Herr von Hedenberg: En motionär får icke beklaga sig öfver, att hans motion icke blifvit tillstyrkt, äfven om han varit aldrig så mycket öfvertygad om innebördens värde. Jag skulle sannerligen icke heller vågat väcka denna motion, om jag icke kunnat åberopa mig på en auktoritet, som uttalat samma mening som jag framställt. Ett förslag, som är bilagdt en Kongl. Majts proposition till Riksdagen, går äfven i samma riktning. Detta förslag har sedermera varit behandladt af den stora sjöförsvarskomitén och blifvit af densamma till sina väsentligaste delar tillstyrkt. Att formuleringen är olika gör ingenting till saken, ty innehållet var alltid detsamma.

Om jag nu går till lagutskottets motiv för dess afstyrkande, så kan jag säga, att dessa äro begränsade till omnämmande af situationen af den tidpunkt, då de lagrum bestämdes, som nu äro ifråga. Det är visserligen sant, att denna tidpunkt icke är aflägsen, men hvad lagutskottet säger vid omnämmande häraf, eller att ändring i en lag af denna art bort ske genom Kongl. Majts försorg, eger ingalunda bestånd, så mycket mindre som nu ifrågavarande lagrum i väsentlig mån tillkommit på enskild motionärs framställning. Jag vill härjemte erinra derom, att under urtima riksdagen, då värnpligt-lagen behandlades, skedde högst väsentliga ändringar i densamma på *enskild* motionärs framställning, nemligen beträffande värnpligtens fullgörande af invånarne på Gotland.

Hvad är det nu motionärerna begära? Det är minsann icke mycket, icke något annat än att värnpligten vid flottan skall få fullgöras under samma förmånliga bestämmelse, som äro gällande för specialvapnen eller med andra ord, att antalet värnpligtige, som der inskrifvas, må kunna begränsas till det antal, som behöfves. Såsom förhållandet nu är kan hvem som vill inskrifva sig vid sjömanshus. Detta skulle kunna ändras genom utfärdande af bestämmelser om, hvilka som få inskrifvas vid flottan. Som förhållandet nu är, kan således hvem som det behagar att undergå sin värnpligtsöfning under första året låta inskrifva sig vid flottan och kommer derigenom 5:e hufvudtiteln att betungas med kostnader för denna öfning, och jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att antalet värnpligtige af första åldersklassen vid flottan är öfverväldigande stort. Skulle nu uteslutandet af dessa undantagsbestämmelser, såsom jag tillåtit mig föreslå, blifva antaget, kommer antalet af de inskrifna att något så när begränsas, och med bibehållande af Konungens rätt att derutöfver vid flottan inskrifva det antal, som kan synas behöfligt, kommer således antalet värnpligtige att, såsom jag sagt, kunna begränsas till det behöfliga.

Det är gifvet, att jag icke kan göra något yrkande, då jag icke vet, om jag får understöd, så mycket mindre som genom det läge, frågan fått, det för närvarande endast skulle gälla ett moraliskt understöd.

Herr Claëson: Det torde vara i sin ordning, att någon af dem, som inom lagutskottet deltagit i ärendets behandling, yttrar några

Om
ändring i
vissa delar
af värn-
pligt-lagen.

Om
ändring i
vissa delar
af värn-
pligtslagen.

(Forts.)

ord till försvar för det af den ärade motionären kritiserade betänkandet, ehuru jag naturligtvis icke vill tillåta mig att ingå i en saklig kritik af skälen för och emot den föreslagna förändringen och jag icke har mycket att tillägga utöfver hvad lagutskottet sagt.

Lagutskottet har icke förbisett, att motionärerna, hvilka båda tillhöra flottan, besitta sakkunskap och att motionen väckts af intresse för stärkande af vårt sjöförsvar, hvilket ju ligger oss allo varm om hjertat, men äfven bland de sakkunnige och intresserade kunna meningarna om hvad som är klokt och rätt i fråga om detaljerna vara delade.

För utskottet har det syntts, som om den frikallelse från öfning i fredstid, som enligt 27:de § är medgifven vissa personer, hade billighet för sig och som det icke skulle vara förenadt med synnerlig skada, om nämnda undantagsstadgande finge qvarstå, men det väsentligaste skälet för utskottets afstyrkande af bifall till motionerna har varit, att, då regering och Riksdag för få veckor sedan förenat sig om ett förslag till revision af värnpligtslagen, som tillkommit på regeringens eget initiativ, utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka kasserande af vissa paragrafer i den så nyligen antagna lagen. Utskottet har vidare hållit före, att, om Kongl. Maj:t som väl egnar oafåtlig tillsyn öfver sjövapnet och dess bästa, finner ändringar i den af motionärerna föreslagna riktningen böra ske, Kongl. Maj:t då icke skall underlåta att framlägga förslag om sådana ändringar, äfven om Kongl. Maj:t icke får från Riksdagen någon påtryckning, som under närvarande förhållanden synes utskottet icke väl öfverensstämma med konstitutionelt skick och konstitutionel takt.

Endast på dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Bergström: De af den näst föregående talaren åberopade skälen för afstyrkande af bifall till motionärernas framställning synas mig väl kunnat motivera en hemställan af utskottet, att Riksdagen icke måtte omedelbart besluta de ifrågasatta ändringarne i värnpligtslagen; men deremot icke hemställan om rent afslag. Tvärtom hade utskottet, enligt mitt förmenande, bort hemställa om en skrivelse till Kongl. Maj:t i likhet med hvad utskottet gjort i fråga om en annan paragraf i värnpligtslagen under punkten 2:o i detta betänkande. Men lyckligtvis är en del af motionärernas framställning gjord obehöflig genom Kongl. Maj:ts omtanke. Det är vid denna del som jag ber att något få fästa mig, därför att jag förspott, att det sätt, hvarpå Kongl. Maj:t löst frågan, väckt någon förvåning och möjligen skulle kunna föranleda till anmärkning mot Konungens rådgifvare.

Vid urtima Riksdagen fick 34:e § i värnpligtslagen ett nytt moment af innehåll, att »den, som under minst 2 år varit inskrifven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola, tillhör likaledes första uppbådet under hela sin tjenstetid i beväringen», d. v. s. i 12 år. Lagen bestämmer icke hvad med *annan statens högskola* skall förstås, men om man går till motiven, får man upp-

lysning i detta hänseende. Generalstabschefens utlåtande, hvilket af statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet begagnats såsom motiv för hans framställning i alla de delar, hvarför han icke särskildt anför motiv, innehåller nemligen följande: »afsigten med detta nya moment i 34:e § är, i korthet sagdt, att uti första uppbådet under hela beväringstiden qvarhålla värnpligtige i allmänhet, åt hvilka staten beredt högre allmänbildning, och särskildt dem af dessa, hvilka på grund af särskilda fackinsigter, erhållna uti statens högskolor — såsom läkare, veterinärer, teknici, m. fl. — kunna vara af synnerlig nytta för hären. Enahanda förslag är framlagdt för Riksdagen uti nådiga propositionen n:o 4 af den 11 januari 1890.» Detta resonnement kan jag icke annat än godkänna. Begreppet *högskola* får icke göras beroende deraf, att en undervisningsanstalt bär namnet *högskola*. Vore förhållandet sådant, skulle ifrågavarande bestämmelse endast hafva gällt tekniska högskolan, ty vi hafva icke någon annan läroanstalt med namnet *högskola* än denna. Men Kongl. Maj:t har, så vidt jag kunnat finna, utgått från den synpunkten, att med *högskola* bör förstås den högsta läroanstalten på ett visst område. Liksom universitetet på sitt område är den högsta läroanstalten och således en *högskola*, så innebär på andra områden en högsta läroanstalt i sig begreppet *högskola*. I öfverensstämmelse härmed har också Kongl. Maj:t i 127 § af den under den 22 december 1892 utfärdade förordning angående inskrifning och redovisning af värnpligtige samt deras tjänstgöring förklarat hvad med *högskola* bör förstås. 2:a mom. af nämnda paragraf innehåller nemligen, att »värnpliktig, äfvensom den, som är i värnpligtsåldern, men blifvit från värnpligtens fullgörande frikallad, åligger, då han anmäler sig till inskrifning såsom studerande vid universitetet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, veterinärinstitutet, farmaceutiska institutet, tekniska högskolan, landbruksinstitutet, skogsinstitutet eller gymnasiska centralinstitutet eller såsom elev i sjökaptens- eller öfvermaskinistklass vid navigationsskola, att inför dekanus vid vederbörlig universitetsfakultet eller rektor eller föreståndare för undervisningsanstalt, som ofvan är sagd, förete inskrifningsbok eller motsvarande af behörig inskrifningsmyndighet utfärdad handling.» Vidare föreskrifver 128 § att »dekanerna vid universitetens särskilda fakulteter äfvensom rektorerna eller föreståndarne för öfriga i § 127 mom. 2 omnämnda undervisningsanstalter skola årligen vid början af höstterminen låta upprätta och före utgången af oktober månad till vederbörande inskrifningsområdesbefälhafvare öfversända förteckning öfver de värnpligtige studerande eller elever, hvilka vid först nämnda tidpunkt varit vid undervisningsanstalten inskrifne under 2 år (fyra terminer) eller derutöfver samt icke tillförene blifvit å dylik förteckning uppförda».

Går man nu igenom dessa uppräknade läroanstalter, finner man, huru troget Kongl. Maj:t fasthållit vid det begrepp af *högskola*, som jag uppställt. Så t. ex. anses den tekniska högskolan såsom *högskola*, men »Chalmers tekniska läroanstalt», fastän en teknisk skola af mycket hög rang, kommer icke in under kategorien *högskola*, när den icke är den högsta läroanstalten inom det tekniska områ-

Om
ändring i
vissa delar
af värn-
pligtslagen.
(Forts.)

Om ändring i vissa delar af värnpliktslagen. det; men deremot anses med rätta den klass af navigationsskolorna, som utbildar sjökaptener och äfven maskinister, såsom högskola, enär högre läroanstalt för sjömän än denna icke finnes.

(Forts.) En del af motionärernas framställning är således obehöflig, ty den förklaring motionärerna åstunda, har redan blifvit af Kongl. Maj:t gifven den 22 december 1892.

Såsom jag nämnde, har, efter hvad jag försport, detta sista förklarande rörande sjökaptener och äfven maskinister väckt förvåning hos vissa och torde kunna föranleda anmärkning. Men jag är viss, att konstitutionsutskottet skall lemna en så, jag vågar säga, enfaldig anmärkning utan afseende.

De öfriga förslagen till ändringar i värnpliktslagen äro efter mitt förmenande värda allt behjertande och borde enligt min tanke hafva gynsamare behandlats af lagutskottet, men då, enligt hvad jag hört, Andra Kammaren redan gillat lagutskottets betänkande och således hela framställningen för denna riksdag fallit, har jag icke något yrkande att göra. Ett bifall till de tvenne motionerna i denna del torde icke kunna ifrågasättas, och återförvisning tjenar till ingenting. Vid sådant förhållande har Första Kammaren icke annat att göra än att låta bero vid det slut, hvartill lagutskottet i sitt betänkande kommit.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll Kammar-
ren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

2 punkten.

Angående förvandling af böter, ådömda enligt värnpliktslagen.

Friherre Leijonhufvud, Broder Abraham: Denna punkt berör förhållanden som icke äro alldeles så lätt ordnade, som man vid första ögonkastet skulle kunna tro.

Utskottet och motionären hafva fäst sig vid den gamla anmärkningen, att bötesstraffet kännes olika, då det träffar den förmögne mot då det träffar den fattige, och det är ganska riktigt. Den förmögne karlen lider icke något ondt af att betala några kronor, andra finnas, som kunna betala ådömda böter och äfven göra det, men för hvilka det dock medför känbara svårigheter, men den fattige, som icke alls kan betala, han får aftjena sina böter genom att instängas i fängelset för en kortare tid. Detta är en ledsam olägenhet af alla förvandlingsstraff. Å andra sidan, om man skulle lagstadga fängelse för alla, så träffar äfven det olika. Det kan icke hjälpas. Det kan nemligen icke nekas, att personer i en viss högre samhällsställning drabbas hårdare af ett fängelsestraff, om ock endast på några få dagar än den, som tjenar sitt bröd för dagen. Inom de bildade klasserna skulle det anses mycket skamligt att blifva inspärrad i fängelse tillsammans med verkliga förbrytare för ett mindre brott mot värnpliktslagen, men inom de arbetande klasserna är fruktan för sådant straff icke särdeles stor. Jag har under den tid jag skött större byggnadsarbeten icke en utan flera gånger sett, huru karlar af länsmannen blifvit uppfordrade att betala böter för slagsmål, fylleri eller annat felsteg, och oaktadt de haft rätt mycket samlad arbets-

förtjenst, hafva de icke velat tillgripa den, utan i stället låtit föra sig till Mariestads länsfängelse och der suttit inne på vatten och bröd några dagar och så kommit ut igen om en 2, 3 dagar. Straffet träffar således olika, huru man än vänder sig.

Nu tager jag för gifvet, att om denna skrifvelse kommer till stånd från Riksdagen, så kommer Kongl. Maj:t att höra äfven de militära myndigheterna, innan han fattar sitt beslut. Jag ber emellertid att få påpeka ett par förhållanden, som icke alldeles böra förbises. Motionären har ifrågasatt, att straffet skulle uttjenas på sådant sätt, att den, som begått en förseelse, skulle qvarhållas under en längre tid än de öfriga i tjänstgöring eller inkallas å nyo följande år. Men båda förslagen ha sina olägenheter. Samtliga årets värnpligtige vid ett regemente inkallas till en viss dag, och deras öfningar bedrivnas der-efter samtidigt. Kommer någon för sent in i tjänstgöring, så får man söka drifva fram honom så pass, att han kan följa med de öfriga af hans klass. Men då årets öfningar för hela klassen slutas, låter det sig ej göra att ensamt för några få anordna särskild straffexercis, åtminstone ej så, att någon verklig nytta följer deraf. Är hans första enskilda rekrytutbildning försummad, så är det nu för sent att hjälpa det, men kostnaden för hans fortsatta öfvande blefve större än gagnet för honom eller för det hela.

En annan utväg har ifrågasatts, och det är, att den försumlige skulle få exercera det följande året. Mannen skulle visserligen då kunna stickas in i ledet med den klass, som det året öfvas, och så få en verklig ökad öfning. Men andra svårigheter möta då. Man får ej införa olika straff för samma fel, allra minst då de felande äro jemstälde och tillhöra samma trupp. När man öfvar stam och bevärning tillsammans, måste man ställa så till, att straff för likartade förseelser träffa lika, men så blefve icke förhållandet, alldenstund soldaten och den värnpligtige för samma förseelse skulle straffas, den förre efter de nuvarande krigsartiklarna och genast undergå det ädömda straffet, men den värnpligtige deremot få vänta med sin bestraffning till följande år för att då undergå kanske eu 2 å 3 dagars öfning. Jag tror icke, att det vore lämpligt. Man bör hafva samma straff för båda två. Jag kan icke se annat än att rätta vägen är att åter upptaga en fråga, som för några år sedan behandlades, och det på Riksdagens begäran, nemligen frågan om införande af enskilda militärhäkten. I stället för att förblandas med andra straff-fångar komme de då att utstå sina straff antingen till hopa med kamraterna eller också i enrum. Frågan härom kom från Riksdagen till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t öfverlemnade den till arméförvaltningen för utredning.

Förslag uppgjordes, men förmodligen var det kostnaderna, som gjorde, att det icke kom till något utförande. I stället kom ett kongl. bref, som anbefalde, att militärfångar skulle skickas till länshäktet för att der undergå sitt straff, och så är förhållandet för närvarande, men jag tror icke, att det är bra.

Jag har velat säga detta, på det att, när frågan en gång kommer upp igen, den äfven må behandlas från den sidan. Man säger, att de flesta fel, som förekomma bland de värnpligtige, borde kunna

Angående förvandling af böter, ädömda enligt värnpligtslagen.
(Forts.)

Angående försonas med disciplinstraff. Men jag får dervid påminna om, att förvandling bland disciplinstraff äfven ingå arreststraff af flera grader. af böter, I afseende på skrivelsen har jag ingenting annat att säga, än ådomda att den må gerne gå. enligt värn- att den må gerne gå. pligtslagen.

(Forts.)

Herr Claëson: Då jag reserverat mig mot utskottets hemställa utan att skriftligen angifva skälen dertför, ber jag i korthet inför kammaren få göra det muntligen.

Jag medgifver, att mot fängelse såsom förvandlingsstraff för böter kunna göras många, väl grundade anmärkningar. Erfarenheten visar, att en stor del af de bötfälde så litet akta det korta fängelsestraffet, att de undandölja bötesbeloppet för att få hafva penningarne kvar och i stället sitta i fängelse, och fängelsestraffets utkräfvande kostar statsverket mycket penningar genom de ofta långa transporterna af de bötfälde till fängelset. Men jag vill dock icke vara med om att, som nu är ifrågasatt, endast i detta fall utbyta fängelset mot ett annat förvandlingsstraff, som kunde anses som en prestation till staten, och detta äfven dertför, att enligt min tanke värnpligtens idé skulle lida deraf. Den allmänna försvarsföreningen har direkt och genom sina filialer sökt bibringa landets ungdom den uppfattning, att värnpligtens fullgörande icke bör anses såsom en stor tunga eller såsom ett ondt, utan såsom en medborgerlig pligt, som på samma gång är en rättighet och bör betraktas som något hedersamt. Det synes mig vara alldeles gifvet, att denna idé skulle lida afbräck, om det komme att införas två slags förvandlingsstraff, ställda vid sidan af hvarandra, det ena fängelse, det andra ökad beväringsofning. Vidare kan det icke nekas, att, om för samma slags förseelser emot värnpligtslagens föreskrifter några skulle erlägga böter och andra i stället för böterna få ökad öfningstid, det skulle hafva mycken likhet med något, som vi annars kommit ifrån, nemligen friköpanandet med penningar för värnpligtens utgörande. Det skulle synas, som om man köpte sig fri från den genom förseelser förskylda ökade öfningstiden genom böternas erläggande. Hvad åter angår det upprörande, som skulle ligga deri, att böter för sådant, som endast är en försummelse och icke ett brott i egentlig mening, aftjenas med fängelse, så kan jag ej finna det mera upprörande i detta fall, än att böter för försummandet af andra medborgerliga pligter, hvilka försummelser, lika litet äro brott i inskränkt mening, såsom t. ex. underlåtenhet att såsom part eller vittne inställa sig inför rätta, att betala hundskatt och dylikt, förvandlas till fängelse, då tillgång till deras gäldande icke finnes.

Vidare har man funnit det stötande, att de, hvilka undergått fängelsestraff för det de ej kunnat gälda böter, ådomda enligt värnpligtslagen, utgöra ett stort antal. Ja, efter den statistik, som motionärerna lemnat, är visserligen antalet stort, men en tillfredsställande sida i denna statistik skall man dock, om man ser derpå, finna deri, att antalet bötfälde, som undergått fängelsestraff, sedan 1888 varit i stadigt nedgående och så starkt, att under det år 1888 antalet besteg sig till 1,321 det år 1891 nedgått till 864. Detta

nedgående tillskrifver jag, dels att många värnpligtige i början, innan kändedom om lagens föreskrifter hunnit blifva så allmän, felat af okunnighet och dels måhända, att i början af värnpligtslagens tillämpning äfven fans en viss benägenhet att visa trots, som nu minskats. Jag hoppas därför, att antalet bötfälde skall fortfarande vara i fallande, och räknar man så bort antalet af dem, som sannolikt skulle kunna, men ej vilja erlægga böterna, så blir antalet af de värnpligtige, som undergå förvandlingsstraff, nog icke så afskräckande stort.

Angående förvandling af böter, ädömda enligt värnpligtslagen.
(Forts.)

Af dessa skäl yrkar jag afslag på skrivelseförslaget, och jag gör det så mycket hellre, som jag hör att Andra Kammaren redan afslagit detsamma.

Herr Ölander: Då jag deltagit i detta ärendes behandling i utskottet och varit med om dess utlåtande, ber jag att till genmäle å den siste talarrens yttrande få nämna några ord.

Jag är ense med honom liksom med den förste talaren om, att det vore förenadt med ganska stora svårigheter att tillämpa den nu ifrågasatta bötesförvandlingen. Utskottet har heller icke trott sig om att kunna lösa dessa svårigheter, utan velat överlemna till Kongl. Maj:t att om möjligt åstadkomma en dylik lösning och derefter till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet. Men om denna fråga sålunda erbjuder åtskilliga svårigheter, har jag dock, lika som utskottets flertal, icke ansett den alldeles omöjlig att lösa, ehuru utskottet hvarken haft tillräcklig tid eller materiel för att härom förebringa fullständig utredning.

Båda de föregående talarne hafva synbarligen icke fäst sig vid något annat än ökandet af öfningsdagarne. Det finnes likväl mångfaldiga andra disciplinärstraff, som i detta afseende skulle kunna användas, såsom man kan inhemta af den för armén utfärdade disciplinstadga. Men, säger man, och det sade äfven den förste talaren, dessa straff kunna, lika litet som den ökade öfningen, verkställas annat än under den vanliga öfningstiden, och man kan icke för att öfva de felande begära, att denna tid skall utsträckas utöfver den, som i allmänhet är antagen för de värnpligtiges öfvande. Ja, det är sant, men man kan ålägga dem att komma nästa år, nästa öfningsmöte. Man kan äfven ålägga dem, som redan hafva fullgjort hela sin vapenöfning, men derefter gjort sig skyldige till någon uraktlåtenhet emot värnpligtslagen, att, sedan de härför blifvit fälde till böter, som de icke kunna betala, iupfinna sig vid nästa derpå infallande möte för att aftjena det emot böterna svarande förvandlingsstraffet. Detta kan icke vara förenadt med större kostnader, större svårigheter eller större olägenheter än att sända dem till länets fängelse för att der afsitta böterna; och jag försäkrar den siste talaren, att de bötfälde icke skola anse detta tillfälle att blifva bättre öfvade än öfrige värnpligtige såsom en fördel. De skola säkerligen icke eftersträfvat en dylik förkofran i sin militära duglighet, och ingen skall missunna dem den större färdighet de härigenom kunna ernå. Denna ökade vapenöfning innebär ovilkorligen ett straff, lika verksamt som några få dagars enkelt fängelse, men det skall i olikhet med detta sistnämnda straff

Angående förvandling af böter, ådömda enligt värnpligtslagen. (Forts.)

åt staten inbringa en fördel såsom ersättning för de kostnader, staten måst och alltid måste vidkännas för verkställande af ett förvandlingsstraff, detta må nu vara hvilket som helst. Men hvilken ersättning inbringar fängelsestraffet? Endast kostnader! Och i sjelfva verket är detta icke något egentligt straff. Det har visat sig, att ingen bär fruktan därför. Tre eller fyra dagars inspärrande i fängelse, der ingenting saknas af lifvets nödort, är i och för sig icke något straff. Det är skammen, vanäran, som skall utgöra straffet. Medför nu detta straff en dylik skam, en dylik vanära, så är det för hårdt för förseelser af ifrågavarande lindrigare beskaffenhet. Har det åter icke en sådan påföljd, så är det för lindrigt. Det slöseri med fängelse, som är och måste blifva en följd af att enligt värnpligtslagen ådömda böter förvandlas till fängelse betager detta straff en stor del af dess nedsättande karakter. Vetskapen om det lindriga i brottet förringar straffets betydelse; det upphör att vara afskräckande och uppfyller således icke sitt ändamål. Dessutom är i allmänhet försvagandet af det skamliga i fängelsestraffet icke heller så helsosamt, då detsamma jemväl användes såsom straff för verkliga brott. Det sätter den verkliga brottsligheten i nivå, med den, som begått ett ursäktligt fel, eller en kanske oafsigtig uraktlåtenhet, och en sådan likställighet är lika olämplig för den förre som skadlig för den senare.

Det synes mig därför vara önskligt, om något annat än fängelse kunde sättas i stället för dessa enligt värnpligtslagen ådömda böter, då tillgång till deras gäldande saknas. Det skulle komma att medföra en fördel så väl för staten som den bötfälde och vara mer öfverensstämmande med beskaffenheten af de förseelser, som man afser att dermed bestraffa.

Med anledning häraf får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergström: I ärendets nuvarande skick synes det vara temligen likgiltigt, om kammaren bifaller eller afslår lagutskottets betänkande. Jag vill dock vid denna sena timme i största korhet föreslå ett sätt, hvarpå enligt mitt förmenande frågan skulle på ett praktiskt sätt lösas.

Såsom vi alla veta, utgör numera, sedan de värnpligtiges öfnings-tid uppgår till 90 dagar och deras aflöning till 50 öre om dagen, hela lönen 45 kronor. Af detta belopp utgör en viss del ersättning för begagnandet af egna småpersedlar, men öfverskottet är en tillgång hos den värnpligtige, som kan tillgripas för att gälda böter, då sådana blifvit ådömda. Sådant skulle lända till vinst för kronan, som sluppe att underhålla den bötfälde i fängelse, och till förmån för den kassa, till hvilken böterna komma att ingå, nemligen pensionskassan för de värnpligtige. I de flesta fall skall dagaflöningen lemna tillgång till gäldande af ådömda böter. I de få fall, då dessa till beloppet komma att öfverskjuta den värnpligtiges inestående dagaflöning, 45 kronor, minskad med ersättningen för bruket af egna småpersedlar, borde de bötfälde aftjena den oguldna delen af böterna med fängelse. Mot detta förslag, som synes mig vara praktiskt, kan visserligen uppställas åtskilliga betänkligheter; kanske komme det att föranleda ett inveckladt

bokhålleri i fråga om utbetalningen af de värnpligtiges dagaflöning; men förslaget synes mig vara värdt att tagas i öfvervägande.

Angående
förvandling
af böter,
ä dömda
enligt värn-
pligtslagen.
(Forts.)

Herr Falk, Helmer: Då den föreliggande frågan berör den verksamhet, åt hvilken jag länge egnat mig, torde det tillåtas mig att i största korthet yttra några ord.

Motionären har visat, att under 5-årsperioden 1887—1891 icke mindre än i rundt tal 4,600 värnpligtige undergått förvandlingsstraff i saknad af tillgångar att gälda ä dömda böter. Han tillägger, att detta uppenbarligen vore ett svårt missförhållande, som med det första borde afhjelpas. Jag ber att få lemna mitt erkännande åt motionens goda syfte och åt det varma intresse för saken, som motionären ådagalagt; men då han tillägger: »att så många af landets vapenföre ynglingar få göra sin första bekantskap med värnpligten genom att sättas i fängelse kan icke bidraga till en rätt uppfattning af deras skyldigheter mot fosterlandet» — måste jag anmärka, dels att det icke är på grund af värnpligten som de fått göra bekantskap med fängelset, utan på grund af åsidosättandet af i lag stadgade pligter mot det allmänna, och dels att troligen icke få af dessa ynglingar hade *kunnat* erlägga böterna, men hafva *föredragit* att aftjena dem genom fängelsestraffet. Härmed må emellertid vara huru som helst, så måste man gifva motionären rätt i, att ifrågavarande missförhållande bör snart afhjelpas; men då han föreslår att böterna skola aftjenas genom ökad öfningstid, tror jag att han icke gått den rätta vägen. Ty är det redan illa att — såsom motionären säger — de värnpligtiges första bekantskap med värnpligten sker genom att sättas i fängelse, så är det i sanning ej bättre, om deras första bekantskap med *vapenöfningen* skulle lemna det intryck, att denna vore att betrakta såsom en straffanstalt. Man kommer dervid blott ur ena missförhållandet i ett annat, och det beror dervid på hvars och ens uppfattning, hvilketdera som är minst önskvärdt. För öfrigt är motionärens förslag förenadt med stora praktiska svårigheter. Antingen skulle de, som blifvit ålagda ökade öfningar, stanna kvar efter slutadt möte, eller också finge man sammankalla dem på särskilda tider; men i hvarje fall är en oeftergiftlig fordran för möjligheten af fruktbringande öfningar den, att de som skulle undergå öfningen vore så många, att en taktisk afdelning kunde bildas, lät vara äfven af minsta slag. 5, 10 eller till och med 20 man vore alldeles för litet för att en fruktbringande öfning skulle kunna ega rum. Då emellertid bötesbeloppen äro olika för olika förseelser, t. ex. för uteblifvande från *inskrifningsförrättning*, *vapenöfning* eller *mönstring*, måste gifvet följa, att antalet öfningsdagar, hvartil böterna skulle förvandlas, äfven blefve olika i olika fall. Det skulle således komma att inträffa, att än den ene än den andre hade uttjent sitt straff och vore berättigad lemna öfningsafdelningen, hvarigenom denna dagligen minskades, och slutligen kunde man komma att få kvar blott ett par stycken eller till och med blott en enda man. Det ligger i öppen dag, att dylika öfningar skulle komma att förete en mycket sorglig bild och att de i öfvervägande grad finge karakteren af *straffarbete*; men ett straffarbete, som icke träffade

Angående blott de skyldige utan i ännu högre grad de *oskyldige*, det vill säga förvandling det befäl, som finge det oangenäma uppdraget att tjänstgöra vid denna af böter, straffexercis. Hvad som i alla händelser är visst är, att sådana öfnings- ädomda gar måste komma att sakna ett element, som, om möjligt, aldrig bör enligt värn- saknas, nemligen *intresse* och *håg* för öfningen. En framstående tysk pligtslagen. militärförfattare säger härom, att ledsnaden är vapenöfningsarnes störste fiende. Jag tror således icke att motionärens förslag är lämpligt; men då hans syfte egentligen synes vara att förebygga, det de värnpligtige skola få göra bekantskap med *fängelset*, tror jag att detta mål skulle kunna vinnas på annat sätt, nemligen att de värnpligtige i fråga om förvandlingsstraff för böter likställdes med arméns fast anställda manskap, d. v. s. med stammanskapet.

Enligt strafflagen för krigsmagten är nemligen militärchef, då någon af manskapet blifvit bötfäld och saknar tillgång till böternas gäldande, skyldig att förordna om böternas förvandling till fängelse och besörja straffets undergående i militärarrest, och om man på de värnpligtige tillämpade dessa föreskrifter, skulle det komma att äligga inskrifningsområdesbefälhafvaren att enligt i allmän lag stadgade grunder förordna om böternas förvandling och att tillse, det straffet blefve i militärarresten å vederbörande mötesplats aftjenadt. Jag tror att frågan skulle på detta sätt åtminstone nöjaktigt lösas, och tror ej heller att några afsevärda praktiska svårigheter skulle vara dermed förenade. Arreststraffet skulle nemligen mycket väl kunna aftjenas i sammanhang med de ordinarie vapenöfningsarne, och vid de tillfällen, då värnpligtige, som redan fullgjort sin vapenöfningskyldighet, men försummat inställa sig till *mönstring*, blefve bötfälde, vore det ju icke svårare att föra dem till mötesplatserna än det *nu* är att införa de bötfälde till länsfängelset. Det är likväl en invändning som jag väntar mig: i fråga om den, som uteblifvit från *inskrifningsförrättning* och härför bötfälts, men sedermera *kasseras*, komme detta förfarande att visa sig olämpligt. Sådana fall kunna visserligen inträffa, men jag tror icke, att de blefve så talrika, ty de som vänta sig blifva kasserade infinna sig vanligen vid nämnda förrättningar. Skulle för öfrigt något sådant inträffa, kunde de nuvarande bestämmelserna för dylika fall kvarstå. Jag tror, såsom sagdt, att frågan på detta sätt skulle kunna temligen nöjaktigt lösas, och kan ej finna något principiellt origtigt uti, att ett brott mot militärpligten, som det ju är att t. ex. undanhålla sig från vapenöfning, också kunde försonas med ett på militäriskt sätt anordnad straff. En dylik anordning skulle för öfrigt utgöra för de värnpligtige en hellosam erinran derom, att de verkligen tillhöra landets krigsmagt under hela den tid de kvarstå i beväringen, och den skulle motverka den nu temligen vanliga föreställningen, att det blott är under vistelsen på mötesplatser, som detta är förhållandet.

Såsom herrarne finna har utskottet välvilligt upptagit motionen, och det säger bland annat: »lika med motionären finner utskottet flertalet af de förseelser, hvartför värnpligtslagen stadgar bötesstraff, vara af öfvervägande disciplinär beskaffenhet, för hvilka också, vid bristande tillgång till böternas gäldande, förvandlingsstraffet lämpligast torde böra iklädas formen af ett disciplinstraff». Jag är icke säker om

utskottets verkliga mening härmed, ty jag tycker att den är något oklart uttryckt, men då det synes som om utskottet skulle anse att *disciplinstraff* lämpligen kunna ersätta *förvandlingsstraffen*, vill jag erinra, att *disciplinstraff* innebär att vederbörande befälhafvare *ädömer* straffet, hvarvid han använder det *slag* af disciplinstraff och det *mått* af detsamma, som han för hvarje gång finner omständigheterna påkalla. En tillämpning af sådant disciplinstraff såsom påföljd för asidosättande af värnpligtslagens föreskrifter torde allt möta stora betänkligheter och äfven vara med praktiska svårigheter förenad. Deremot tror jag icke stora betänkligheter böra möta för att *böter*, hvartill värnpliktig redan gjort sig *förfallen*, enligt i allmän lag stadgade grunder, förvandlas till militärstraff, som finge aftjenas i militärarrest.

Angående
förvandling
af böter,
ädömda
enligt värn-
pligtslagen.
(Forts.)

Då utskottet nu emellertid icke ifrågasatt annat än en skrivelse, så har jag mot en sådan ingenting att erinra, och hoppas, att om denna skrivelse blir Riksdagens beslut och Kongl. Maj:t tager frågan under öfvervägande, äfven de omständigheter, som jag nu framhållit, skola tagas i betraktande.

Herr Lundin: Jag tillhör icke dem, som önska att de värnpligtige skola aftjena dem ålagda straff genom att sitta i fängelse, utan tvärt om vill jag för min del förorda, att de inkallas till tienstgöring under tredje året, ty de, som fullgjort de första två årens vapenöfning, kunna utan svårighet aftjena några straffdagar under det tredje året. Jag har hört att från militärsynpunkt de 90 dagarne äro en väl knapp öfningstid, men tager man den värnpligtige från öfningarne under denna tid derigenom att man låter honom då sitta i fängelse, förringas ännu mer värdet af den utbildning som kan bibringas de värnpligtige. Äfven från de vapenöfningsskyldiges synpunkt sedt tror jag, att inkallandet till tredje året vore ett verksamt medel, ty detta är något som de frukta. De se helst, att de finge undergå sin vapenöfning under ett år, men då detta icke varit möjligt, vilja de högst ogerna utsträcka sin vapenöfningsskyldighet till det tredje året, så att blotta utsigten att få aftjena sitt straff genom inkallande till tienstgöring under detta tredje år skulle enligt min uppfattning verka i hög grad afskräckande. Något yrkande har jag icke att göra; jag har blott velat tillkännagifva min tanke i frågan.

Herr Annerstedt: Om jag än icke varit närvarande vid behandlingen af denna fråga i utskottet, tillåter jag mig dock att yttra några ord i afseende på den 2:dra punkten, då jag helt och hållet instämmer med utskottet. De anmärkningar, som föregående talare framställt, synas mig mer rigtade mot motionen och möjligen ett och annat uttryck i utskottets motivering än mot slutet i utskottsbetänkandet. Detta innehåller nemligen ingenting annat, än att riksdagen ville hos Kongl. Maj:t an hålla, att han toge i öfvervägande, huru vida förändrade föreskrifter i fråga om förvandling af böter, ädömda enligt värnpligtslagen, må anses erforderliga eller icke. Nu tror jag det är en allmänt erkänd sak, att de nuvarande förhållandena, då ett stort antal värnpligtige årligen insättas i länsfängelserna för

*Angående
förvandling
af böter
ådomda
enligt värn-
pligtslagen.* undergående af förvandlingsstraff, från fängvårdens synpunkt medföra icke litet beaktansvärda olägenheter, och då utskottets förslag icke innehåller något uttalande, hvilken förändring i de nuvarande förhållandena bör vidtagas, utan endast hemställer, att en undersökning må ske om möjligheten att på ena eller andra sättet råda bot på de angifna missförhållandena — det är endast fråga om att Kongl. Maj:t skulle undersöka, om något kan göras och hvad som kan göras — så synes det mig, då nu Andra Kammaren afslagit punkten, att Första Kammaren bör bifalla densamma, allenast såsom ett uttalande för önskvärheten af att något göres. *Hvad* som skall göras, må framtiden utvisa.

(Forts.)

Jag yrkar bifall den förevarande punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt och vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Herr talmannen hemställde vidare, att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 3.05 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 21 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 5, till Konungen i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 18 innevarande februari bordlagda utlåtanden n:is 1 och 2 äfvensom statsutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 7 och 17.

På framställning af herr talmannen beslöts, att konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 1 och 2 skulle i denna ordning uppföras sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2.36 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
